[2023] 5 ఎస్.సి.ఆర్.

ఎన్ ఫోర్స్ మెంట్ డైరెక్టరేట్, భారత ప్రభుత్వం

v.

కపిల్ వాధ్వాన్ & ఏఎన్నార్. కంకి.

(క్రిమినల్ అప్పీల్ నంబర్లు 701–702 ఆఫ్ 2020)

మార్చి 27, 2023

[కె.ఎం. జోసెఫ్, హృషికేశ్ రాయ్ మరియు బి.వి. నాగరత్న, జె.జె.]

క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, 1973 : సెక్షన్ 167(2) ప్రొవిసో (ఎ) (2)- డిఫాల్ట్ బెయిల్ - క్లెయిమ్ - 60/90 రోజుల రిమాండ్ పీరియడ్ (ఎ) నుండి సెక్షన్ 167(2) వరకు - రిమాండ్ ను చేర్చాలని లేదా మినహాయించాలని మేజిస్ట్రేట్ ఆదేశించిన రోజు లెక్కింపు - అరెస్టు: సెక్షన్ 167(2) నిందితుడిని రిమాండ్ చేయడానికి మెజిస్ట్రేట్ కు ఉన్న అధికారానికి సంబంధించినది. మినహాయించాలి - 60/90 రోజుల వ్యవధిలో 167 వ రిమాండ్ తేదీని విస్మరించడం వల్ల నిందితుడికి దీర్ఘకాలిక నిర్బంధంలో ఉండకుండా రక్షణ కల్పించడం చట్టబద్ధతకు విరుద్ధం అవుతుంది - నిర్దేశిత 60/90 రోజుల కాలపరిమితి 167 ను రిమాండ్ కు అనుమతి ఇచ్చిన తేదీ నుంచి లెక్కించాలి - అందువల్ల నిర్ణీత 60/90 రోజుల రిమాండ్ గడువు ముగియగానే. నిందితులకు చెల్లించని హక్కు - వాస్తవాల ప్రకారం, నిందితులను 14.05.2020 న రిమాండ్ చేశారు మరియు అందువల్ల, ఛార్జ్షీట్ 12.07.2020 న లేదా అంతకంటే ముందే (అంటే అరవైవ రోజు) దాఖలు చేయాలి - కానీ అదే దాఖలు చేయబడింది, వారి కస్టడీ యొక్క 61 వ రోజున - అందువల్ల, నిందితులకు 1:01 వ రోజు ఉదయం 1:0 గంటలకు డిఫాల్ట్ చేసే హక్కు లభించింది. అర్ధరాత్రి, ఆ రోజు నుంచి – నిందితులు తమ డిఫాల్ట్ బెయిల్ పిటిషన్లు

దాఖలు చేశారు – ఈడీ చార్జిషీట్ దాఖలు చేసింది – ఈ విధంగా చార్జిషీట్ కంటే ముందే డిఫాల్ట్ బెయిల్ దరఖాస్తులు దాఖలయ్యాయి – 61/91 వ రోజు లేదా ఆ తర్వాత చార్జిషీట్ /తుది నివేదిక దాఖలు చేసిన కేసుల్లో నిందితులు డిఫాల్ట్ బెయిల్ కు అర్హులు – అందువల్ల ప్రతివాదులకు డిఫాల్ట్ బెయిల్ మంజూరు చేయడాన్ని హైకోర్టు సమర్థించింది – ఎస్ 1 (ఎ) (2) (2) నిబంధనను వర్తింపజేయడం ద్వారా ప్రతివాదులకు డిఫాల్ట్ బెయిల్ మంజూరు చేయడాన్ని హైకోర్టు సమర్థించింది. మనీలాండరింగ్ చట్టం, 2002 – 3.

167(2) - రిమాండ్ రోజును చేర్చడం/మినహాయించడం ద్వారా 60/90 రోజుల రిమాండ్ కాలాన్ని లెక్కించడంపై భిన్నాభిప్రాయాలు - రుస్తుం కేసు చాగంటి కేసులో 167(2) నిబంధన (ఎ) కింద నిర్దేశిత 60/90 రోజుల వ్యవధిని లెక్కించడంపై నిర్బంధ పూర్వాపరాలను విస్మరించింది - అందువల్ల, రుస్తుం కేసులో నిర్ణయం పక్కాగా పరిగణించబడింది.

న్యాయ పూర్వాపరాల సిద్ధాంతం: పర్ ఇన్క్యూరియం - రూల్ ఆఫ్ - హోల్డ్: ఇది న్యాయ పూర్వాపరాల సిద్ధాంతానికి మినహాయింపు - సంబంధిత పూర్వాపరాలు లేదా మరేదైనా కట్టుబాటు అధికారం గురించి తెలియకుండా తీర్పు ఇచ్చినప్పుడు, అదే ప్రామాణిక చట్టం అని చెబుతారు - ప్రారంభ అభిప్రాయం యొక్క నిష్పత్తిని ఆశ్రయించడం ద్వారా భిన్నాభిప్రాయాల నుండి ఉత్పన్నమయ్యే సంఘర్షణను పరిష్కరించడం సముచితంగా మారుతుంది.

జనరల్ క్లాజుల చట్టం, 1897: సెక్షన్ 167(2)లోని ప్రావిసో (ఎ) కింద ఇచ్చిన 60/90 రోజుల కాలపరిమితిని వర్తింపజేయడం - సాధారణ క్లాజుల చట్టం సెక్షన్ 167 కు వర్తించదు, ఎందుకంటే నిర్దేశిత రిమాండ్ ప్రారంభం కావడానికి నిర్దిష్టమైన 'కాలపరిమితి' లేదు.

రిఫరెన్స్ కు సమాధానం చెప్పిన కోర్టు..

హోల్డ్: 1.1 న్యాయశాస్త్ర సిద్ధాంతానికి పర్ ఇన్క్యూరియం యొక్క నియమం మినహాయింపు అని బైండింగ్ సూత్రం అందిస్తుంది. ఒక తీర్పు సంబంధిత పూర్వాపరాలు లేదా మరేదైనా కట్టుబాట్ల అజ్ఞానంతో విస్మరించబడినప్పుడు, అది తప్పుడు చట్టాన్ని సూచిస్తుందని ఇది అక్షరాలా అందిస్తుంది. భిన్నాభిప్రాయాల వల్ల తలెత్తే సంఘర్షణను తొలినాళ్ళ నిష్పత్తిని నిర్ణయించడం ద్వారా పరిష్కరించడం సముచితంగా ఉంటుంది. [పేరా 30] [938-డి-ఇ]

1.2 చాగంటి కేసులో సెక్షన్ 167(2)కు సంబంధించిన నిబంధన (ఎ)లో పేర్కొన్న 90/60 రోజులను రిమాండ్ తేదీ నుంచి మాత్రమే లెక్కించవచ్చని, విచారణ కోసం 90/60 రోజుల రిమాండ్ పీరియడ్ ఇవ్వాలని శాసనసభ భావించిందని సవరణ ద్వారా స్పష్టమైంది. నిర్బంధం యొక్క మొత్తం కాలానికి సంబంధించి నిబంధన (ఎ) ను నిబంధన యొక్క సరళమైన భాషలోనే అర్థం చేసుకోవచ్చని, ఇది దాని స్వంత పూర్తి కోడ్ అని, సాధారణ క్లాజుల చట్టం లేదా పరిమితి చట్టంలోని నిబంధనలను ఉపయోగించడం పూర్తిగా అనవసరమని కూడా అభిప్రాయపడింది. స్టేట్ ఆఫ్ ఎంపీ వర్సెస్ రుస్తం కేసులో సెక్షన్ 167(2)కు సంబంధించి సెక్షన్ 167(2)లో పేర్కొన్న కాలపరిమితిని రిమాండ్ తేదీని మినహాయించాలని పేర్కొంది. రుస్తం కేసును చదివిన తర్వాత, కాలాన్ని లెక్కించేటప్పుడు కోర్టు జనరల్ క్లాజుల చట్టంలోని సెక్షన్లు 9, 10 లను పరిగణనలోకి తీసుకుందని తెలుస్తుంది. అయితే సెక్షన్ 167(2) కింద కాలాన్ని లెక్కించడానికి జనరల్ క్లాజుల చట్టంలోని నిబంధనలకు ఎలాంటి వర్తించదని స్పష్టంగా చెప్పిన చాగంటి కేసులో నిష్పత్తిని రుస్తుం కేసులో కోర్టు అర్థం చేసుకోవడంలో విఫలమైంది. సెక్షన్ 167 (2) వెనుక ఉన్న శాసనపరమైన ఉద్దేశ్యాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటే, నిబంధన (ఎ) తనంతట తానుగా పూర్తి కోడ్ గా ఉండటం, అలాగే చాగంటి విషయంలో కూడా రుస్తుం కేసులో నిర్దేశించిన గణన పద్ధతి సరైన మార్గం కాకపోవచ్చు. అంతేకాకుండా, మేజిస్ట్రేట్ రిమాండ్ కు ఆదేశించిన తేదీ నుంచి సెక్షన్

167(2) నిబంధన (ఎ) ప్రకారం నిర్దేశిత 60/90 రోజుల వ్యవధిని లెక్కించడంపై చాగంటి కేసులో రుస్తుం కేసు బైండింగ్ పూర్వాపరాలను సూచిస్తుంది కాబట్టి, ఇది పెరింక్యూరియం నిర్ణయం. అందువలన, రుస్తుం కేసులోని 60/90 రోజుల లెక్కింపు కాలానికి సంబంధించి, సాధారణ క్లాజుల చట్టంలోని సెక్షన్లు 9 మరియు 10 లను ఉపయోగించి, కోర్టు రిమాండ్ తేదీని మినహాయించి, చాగంటి కేసులో విరుద్ధమైన అభిప్రాయాన్ని విస్మరించిన తరువాత, ఇది చట్టబద్ధమైన న్యాయ పూర్వాపరాలు కాజాలదు. [పేరా 26, 28, 29, 31] [937-డి-ఎఫ్, జి-హెచ్; 938-ఎ-సి; 939-బి-సి]

1.3 అప్లికేషన్ సెక్షన్ 167 లో, దర్యాప్తును పూర్తి చేయడానికి ప్రారంభ లేదా ముగింపు పాయింట్ లేదు. సీఆర్ పీసీ పథకంలో సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (1)లో పొందుపరిచిన నిబంధనలు సబ్ సెక్షన్ (2)కు కొనసాగింపుగా ఉంటాయి. మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరుపరచడం పోలీసులు అరెస్టు చేసిన దానికి కొనసాగింపు అని, అదే సమయంలో నిందితుడిని కూడా అరెస్టు చేసిన 24 గంటల్లో మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరుపరిచే హక్కు ఉందని పేర్కొన్నారు. నిందితుడిని మేజిస్ట్రేట్ ముందు రిమాండ్ కు తీసుకువచ్చిన రోజు, సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం, దానిని కొనసాగించడం లేదా మెజిస్టీరియల్ కస్టడీకి రిమాండ్ చేయడం ద్వారా నిర్బంధానికి అనుమతి ఇవ్వడానికి మేజిస్ట్రేట్ కు అధికారం ఉంది. అందువల్ల రెండు ప్రక్రియల మధ్య విరామం/విరామం ఉండదు. సెక్షన్ 167 లో నోడెలిమిటేషన్ ను పొందుపరిచారు లేదా దర్యాప్తును పూర్తి చేయడానికి మరియు ఛార్జిషీట్ దాఖలు చేయడానికి ఎటువంటి పరిమితులు లేనందున దానిని 'నుండి' మరియు 'టు' పరిమితికి జతచేయలేము. అందువల్ల మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరు కావడం అనేది పోలీసుల నిర్బంధానికి కొనసాగింపుగా ఒక ప్రక్రియ మరియు మేజిస్ట్రేట్ మొత్తం మీద 15 రోజులకు మించకుండా నిర్బంధానికి అనుమతి ఇస్తారు, అయితే తగిన కారణాలు ఉన్నాయని అతను సంతృప్తి చెందితే, అతను పోలీసుల కస్టడీలో కాకుండా 15 రోజులకు మించి నిందితుడి

నిర్బంధానికి అనుమతి ఇవ్వవచ్చు. పోలీసులు లేదా దర్యాప్తు అధికారులు దర్యాప్తును పూర్తి చేయాల్సిన ఫిక్స్ డ్ ఎండ్ పాయింట్ ఏదీ లేదు. 60, 90 రోజుల్లోగా దర్యాప్తు పూర్తి చేసి చార్జిషీట్ దాఖలు చేయకపోతే నిందితులకు డిఫాల్ట్ అయ్యే హక్కు ఉంటుంది. రిమాండ్ కు ముందు పోలీసుల వద్ద ఉన్న కస్టడీ కాలం నిర్బంధం కాదు. మేజిస్ట్రేట్ జారీ చేసిన అనుమతికి అనుగుణంగా మాత్రమే ఇది జరిగింది. [పేరా 34] [939-H; 940-A-E]

1.4 మేజిస్ట్రేట్ నిర్బంధ కాలం రిమాండ్ ఉత్తర్వులు వెలువడిన రోజు నుంచే ఉంటుంది. సెక్షన్ 167 సీఆర్ పీసీలోని సబ్ సెక్షన్ (2) నిందితులను రిమాండ్ కు తరలించే మేజిస్ట్రేట్ అధికారానికి సంబంధించిందని, నిందితులపై కోర్టు దృష్టి సారించిన తేదీని మినహాయించడానికి ఎలాంటి కారణం లేదన్నారు. విచారణ సజావుగా జరుగుతున్నందునే నిందితుడిని సుదీర్ఘకాలం జైలులో ఉంచేందుకు వీలుగా బెయిల్ బాండ్ ఇచ్చేందుకు సిద్ధపడితే డిఫాల్ట్ బెయిల్ పై విడుదల చేసే హక్కును నిందితుడికి కల్పించాలని, దర్యాప్తు ఇంకా కొనసాగే అవకాశం ఉందని పేర్కొంది. అందుకే సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (2)కు జనరల్ క్లాసెస్ చట్టాన్ని వర్తింపజేయలేం. అంతేకాక, రిమాండ్ ఆర్డర్ల తేదీని మినహాయించడం వల్ల సెక్షన్ 56 కింద అరెస్టు చేసిన తేదీ నుండి ప్రారంభమై సెక్షన్ 167 కింద నిర్దేశిత 60/90 రోజుల వ్యవధి వరకు కొనసాగే కస్టడీ కొనసాగింపుకు కూడా అంతరాయం ఏర్పడుతుంది.అదనంగా, రిమాండ్ ఆర్డర్ల తేదీని నిర్దేశిత రిమాండ్ పీరియడ్ యొక్క మొదటి రోజుగా చేర్చినప్పుడు- నిందితుడు నిర్ణీత 60 రోజుల వ్యవధిని కలిగి ఉండడు. రిమాండ్ కు తరలించారు. మేజిస్ట్రేట్ రిమాండ్ కు అనుమతి ఇచ్చిన తర్వాత, అతను అలా చేసినప్పుడు, ప్రాసిక్యూషన్ కు ప్రతి కేసులో, సెక్షన్ 167 (2) లోని ప్రావిసో (ఎ) (2) కింద కవర్ చేయబడిన నేరాలకు 59 రోజులు మరియు 23 గంటలు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కాలం నుండి 59 రోజులు మరియు 1 గంట లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కాలం కస్టడీ ఉంటుంది.

నిందితుడికి కచ్చితమైన రిమాండ్ కాలపరిమితి మజ్లిస్ కోర్టు మొదటి చూపు, రిమాండ్ ఆర్డర్ పై సంతకంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. సెక్షన్ 167 సీఆర్ పీసీకి జనరల్ క్లాజుల చట్టం వర్తించదని, నిర్ణీత గడువు ఏ 'నుంచి' ప్రారంభమవుతుందో నిర్దిష్టమైన 'కాలం' లేదని చాగంటి కేసుల్లో కనుగొన్న విషయాన్ని ఇది వివరిస్తుంది. అంతేకాక, నిర్దేశిత కాలపరిమితి నుండి కాలపరిమితిని మినహాయించకుండా, నిర్దేశిత కాలపరిమితి నుండి మినహాయించబడదు అనే వాస్తవం, చట్టం యొక్క నిర్దిష్టతలో ఏవైనా లోపాలను నిందితుడికి అనుకూలంగా అర్థం చేసుకోవడానికి వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ ఆదేశిస్తుందనే కీలక పరిగణనపై ఆధారపడి ఉంటుంది. [పేరా 34] [940-ఇ-హెచ్; 941-ఎ-సి]

1.5 సీఆర్ పీసీ సెక్షన్ 57 ప్రకారం నిందితులను అరెస్టు చేసిన 24 గంటల్లోగా మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరుపర్చాలని, సెక్షన్ 167(2) ప్రకారం జ్యుడీషియల్ మేజిస్ట్రేట్ విచారణ జరిపి నిందితుల హక్కులకు భంగం వాటిల్లలేదా లేదా అని తేల్చాల్సి ఉంటుంది. రాజ్యాంగ విభజన, న్యాయపరమైన అధికారాలు అంతిమంగా ఒక వ్యక్తి వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను పరిరక్షిస్తాయి, ఇది ఆర్టికల్ 21 మరియు 22 (2) ప్రకారం రాజ్యాంగపరంగా సంరక్షించబడుతుంది. మేజిస్ట్రేట్ ఆదేశించిన రిమాండ్ తేదీని విస్మరిస్తే, కస్టడీలో ఉన్నప్పటికీ, 60/90 రోజుల వ్యవధిలో నిందితుడిని లెక్కించరు. రిమాండ్ తేదీలో కస్టడీ సెక్షన్ 56 సిఆర్పిసి కింద నిందితుడి కంటే భిన్నంగా ఉంటుంది, ఎందుకంటే ఇది మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరు కావడానికి ముందు కాలంగా పరిగణించబడుతుంది. ఒకవేళ నిందితుడు కస్టడీలో ఉన్నప్పటికీ అది సెక్షన్ 56 కింద గానీ, 167(2) సీఆర్పీసీ కింద గానీ ఉండదు. ఇది చట్టపరమైన శూన్యతకు దారితీస్తుంది. అయితే రిమాండ్ విధించిన రోజు నుంచి కాలపరిమితిని పరిగణనలోకి తీసుకుంటే దీన్ని నివారించవచ్చు. అంతేకాకుండా, 01.01.2023న ఒక నిందితుడిని మేజిస్ట్రేట్ రిమాండ్ కు పంపితే, అదే రోజు పోలీసులు వాస్తవంగా దర్యాప్తు ప్రారంభించారా లేదా అనే దానితో సంబంధం లేకుండా సెక్షన్ 167 సీఆర్

పీసీ ప్రకారం అదే రోజు నుంచి దర్యాప్తు ప్రారంభించే అధికారం పోలీసులకు ఉంటుంది. కాబట్టి, పోలీసులు ఒక నిందితుడిని ఆదేశించిన రోజే విచారించే అధికారం కలిగి ఉంటే, 60/90 రోజుల నిర్దేశిత కాలపరిమితి, ఎవరి కాలపరిమితి, నిందితుడికి డిఫాల్ట్ బెయిల్ పొందే హక్కును ఆ రోజు నుంచే లెక్కించాలి. 60/90 రోజుల వ్యవధిలో సెక్షన్ 167 సీఆర్ పీసీ కింద విచారణ తేదీని విస్మరించడం, అలసత్వం కారణంగా నిందితుడికి దీర్ఘకాలిక కస్టడీలో ఉండకుండా రక్షణ కల్పించే చట్టపరమైన ఉద్దేశానికి విరుద్ధం. [పేరా 36] [941-ఇ-జి; 942-ఎ-సి]

1.6 60/90 రోజుల పరిమితి అనేది చట్టబద్ధమైన ఆవశ్యకత, ఇది 15 రోజుల పోలీసు కస్టడీకి మించిన తీవ్రమైన నేరాలను దర్యాప్తు చేయడానికి రాష్ట్ర ఏజెన్సీలను అనుమతిస్తుంది. నిర్దేశిత 60/90 రోజుల వ్యవధిలో రిమాండ్ కోసం ఛార్జిషీట్ లేదా అనుబంధ అభ్యర్థనను దాఖలు చేయడంలో రాష్ట్రం విఫలమైతే, అవిభాజ్య హక్కులకు మరియు ఆ హక్కులపై పరిమితికి మధ్య సమతుల్యత సాధించాలి మరియు చట్టపరమైన మద్దతు లేకుండా నిర్బంధాన్ని నిరోధించాలి. చట్టబద్ధమైన రిమాండ్ పీరియడ్ ముగియడం, డిఫాల్ట్ చేసే హక్కు నిందితులకు లభిస్తుందని, దానిని పరిరక్షించాల్సిన అవసరం ఉందన్నారు. వ్యక్తి యొక్క స్వేచ్ఛ ఖచ్చితంగా సాపేక్షమైనది మరియు నియంత్రించబడుతుంది. సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ అనేది సామాజిక నేపథ్యంలో ఊహించలేని విషయం. అందువల్ల నిందితులను అదుపులోకి తీసుకుని దర్యాప్తును సులభతరం చేయడానికి చట్టం అధికారులను అనుమతిస్తుంది. ఏదేమైనా, దీర్ఘకాలిక నిర్బంధాన్ని నిరుత్సాహపరచడం ఈ న్యాయస్థానం యొక్క కర్తవ్యం. ఆ తర్వాత ఛార్జిషీట్ దాఖలు చేయడం ద్వారా డిఫాల్ట్ బెయిలు పొందే హక్కు హరించబడదు మరియు డిఫాల్ట్ బెయిల్ పొందే హక్కు నిందితుడికి కొనసాగుతుంది. [పేరా42] [944-సి-ఇ]

1.7 రిమాండ్ ఆర్డర్ యొక్క రోజును సెక్షన్ 167(2) కింద మొదటి పీరియడ్ లో చేర్చినప్పుడు, అది సెక్షన్ 57 సిఆర్ పిసిని వెంటనే పాటించేలా ప్రాసిక్యూషన్ ను ప్రోత్సహిస్తుంది. అందువల్ల 60 రోజుల వ్యవధిని 59 రోజులు మరియు కొన్ని గంటలకు కుదించడం ద్వారా నిందితుడి వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ హక్కును పరిరక్షించడం అనేది ఆర్టికల్ 22(2) మరియు ఆర్టికల్ 21 ప్రకారం కల్పించిన రాజ్యాంగ రక్షణపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ విధంగా, నిందితుడితో వ్యవహరించడంలో కోడ్ యొక్క ఉల్లంఘన వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ మరియు గౌరవం యొక్క ఉల్లంఘన హక్కుకు అనుగుణంగా ఉంటుంది. [పేరా 48] [947-సి-డి]

1.8 సెక్షన్ 167 సి.ఆర్.పి.సి యొక్క దరఖాస్తు మరియు వివరాలలో శూన్యత ఉన్నందున, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ యొక్క కారణాలను ముందుకు తీసుకెళ్లే వివరణను ఎంచుకుంటారు. నిందితులను 14.05.2020 న రిమాండ్కు తరలించామని, అందువల్ల 12.07.2020 (అంటే అరవైవ రోజు) లోపు చార్జిషీట్ దాఖలు చేసి ఉండాల్సి ఉందన్నారు. కానీ అదే ఫైల్ చేయబడింది, 13.07.2020 న మాత్రమే వారి కస్టడీ 61 వ రోజు. అందువల్ల 13.07.2020 అర్ధరాత్రి 12:00 గంటలకు నిందితులకు డిఫాల్ట్ బెయిల్ పొందే హక్కు లభించింది. అదే రోజు ఉదయం 8.53 గంటలకు నిందితులు డిఫాల్ట్ బెయిల్ పిటిషన్లు దాఖలు చేశారు. ఉదయం 11.15 గంటలకు ఈడీ చార్జిషీట్ దాఖలు చేసింది. దీంతో.. చార్జిషీట్ కు ముందే డిఫాల్ట్ బెయిల్ పిటిషన్లు దాఖలయ్యాయి. ఛార్జిషీట్/తుది నివేదికను దాఖలు చేయడానికి ముందు నిందితులు డిఫాల్ట్ చేసే హక్కును ఉపయోగించుకుంటే, అటువంటి హక్కులు అటువంటి అదనపు ఫైలింగ్ ద్వారా నిరాశ చెందవు లేదా హరించబడవు. సెక్షన్ 167 సీఆర్పీసీ కింద నిర్దేశిత 60/90 రోజుల రిమాండ్ పీరియడ్ను ఏఎంసీ రిమాండ్కు అనుమతించిన తేదీ నుంచి లెక్కించాలి. మొదటి రోజు రిమాండ్ గడువు దాటితే,

అనుమతించిన 60/90 రోజుల వ్యవధికి మించి పొడిగిస్తారు, ఫలితంగా సెక్షన్ 167 సిఆర్పిసి ప్రకారం నిర్దేశించిన కాలానికి మించి అనధికారిక నిర్బంధం జరుగుతుంది. 61/91 వ రోజున లేదా ఆ తర్వాత చార్జిషీట్/తుది నివేదిక దాఖలు చేసిన కేసుల్లో నిందితులు డిఫాల్ట్ బెయిల్ కు అర్హులు. నిర్దేశిత 60/90 రోజుల రిమాండ్ గడువు ముగియగానే నిందితులకు డిఫాల్ట్ బెయిల్ పొందే హక్కు లభిస్తుంది. [పేరా 50] [947-జి; 948-ఎ-డి]

1.9 సెక్షన్ 167(2)లోని నిబంధన (ఎ) (2)ను వర్తింపజేసి ప్రతివాదులకు డిఫాల్ట్ బెయిల్ మంజూరు చేస్తూ హైకోర్టు ఇచ్చిన ఉత్తర్వులు సక్రమంగానే ఉన్నాయి. దీంతో హైకోర్టు సింగిల్ జడ్జి ఇచ్చిన తీర్పును సమర్థిస్తున్నారు. [పేరా 51] [948-ఇ]

ఎమ్.పి. వర్సెస్ రుస్తుం & ఓర్స్ యొక్క స్థితి. 1995 (Supp) 3 SCC221 – per Incuriam.

చాగంటి సత్యనారాయణ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్ (1986) 3 ఎస్ సిసి 141 : [1986] 2 ఎస్.సి.ఆర్ 1128 - ఆధారపడింది.

రవిప్రకాశ్ సింగ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ బీహార్ (2015) 8 ఎస్ సిసి340 : [2015] 2 ఎస్ సిఆర్ 241; ఎం.రవీంద్రన్ వర్సెస్ ఇంటెలిజెన్స్ ఆఫీసర్, డైరెక్టర్ ఆఫ్ రెవెన్యూ ఇంటెలిజెన్స్ (2021) 2 ఎస్సిసి485; సిబిఐ వర్సెస్ అనుపమ్ జె కులకర్ణి (1992) 3 ఎస్ సిసి 141 ([1992] 3 ఎస్ సిఆర్ 158; స్టేట్ వర్సెస్ మొహమ్మద్. అష్రాఫ్ భట్ (1996)1 ఎస్ సిసి 432 : [1995] 6 ఎస్ సిఆర్ 300; స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర వర్సెస్ భారతి చంద్మల్ వర్మ (2002) 2 ఎస్ సిసి 121 : [2001] 5 ఎస్ సిఆర్ 422; గౌతమ్ నవ్లాఖవ్స్. నేషనల్ ఇన్వెస్టిగేషన్ ఏజెన్సీ 2021 ఎస్సిసి ఆన్లైన్ఎస్సి 382; అస్లాం బాబాలాల్

దేశాయ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర (1992) 4 ఎస్ సిసి 272 : [1992] 1 ఎస్ సిఆర్ 545; ఎన్.సూర్యారెడ్డి వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ ఒరిస్సా 1985 సి.ఆర్.ఎల్.జె 939 (ఓరి); ప్రజ్ఞా సింగ్ ఠాకూర్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర (2011)10 ఎస్ సిసి 445 : [2011] 14 ఎస్ సిఆర్ 617; ఎస్.కాశీ వర్సెస్ స్టేట్ (2020) ఎస్సీసీ ఆన్లైన్ ఎస్సీ 529; దీపక్ సత్యవన్ కుడాల్కర్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర మను/ఎంహెచ్/0843/2020 ఎల్డీ/వీసీ; రాజూ అలియాస్ రాజ్ కిశోర్ సింగ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ బీహార్ (1980) 1 ఎస్ సిసి 108; రాజ్ కుమార్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ పంజాబ్ ఏఐఆర్ 1979 పి అండ్ హెచ్ 80; బట్నా రామ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ హెచ్.పి.1980 సి.ఆర్.ఎల్.జె 748 (హెచ్.పి); జగదీష్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ ఎంపీ 1984 సీఆర్ఎల్ ఎల్జే 79 (ఎంపీ); ఎ.ఆర్.అంతులే వర్సెస్ ఆర్.ఎస్.నాయక్ (1988) 2.ఎస్.సి.సి 602 : [1988] 1 ఎస్.సి.ఆర్ 1; షా ఫైజల్ వర్సెస్. యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (2020) 4 ఎస్సిసి 1 : [2020] 3 ఎస్సిఆర్ 1115; సందీప్ కుమార్ బఫ్నా వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర 2014(16) ఎస్ సిసి 623 : [2014] 4 ఎస్ సిఆర్ 486; ఎకోన్ ఆంత్రి లిమిటెడ్ వర్సెస్ రోమ్ ఇండస్ట్రీస్ (2014) 11 SCC 769 : [2013] 14 SCR74; సాకేత్ ఇండియా లిమిటెడ్ వర్సెస్ ఇండియా సెక్యూరిటీస్ లిమిటెడ్ (1999) 3 ఎస్ సిసి 1 : [1999] 1 SCR 963; రాకేష్ కుమార్ పాల్ వర్సెస్. అస్సాం రాష్ట్రం (2017) 15 SCC 67 : [2017] 8 SCR 785; యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా వర్సెస్ నిరాలా యాదవ్ (2014) 9 ఎస్ సిసి 457 :[2014] 6 దక్షిణ మధ్య రైల్వే 148; ఉదయ్ మోహన్ లాల్ ఆచార్య వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర (2001) 5 ఎస్ సిసి 453 : [2001] 2 ఎస్ సిఆర్ 878; సంజయ్ దత్ వర్సెస్ బాంబే ద్వారా సి.బి.ఐ 1994 (5)ఎస్.సి.సి 410 : [1994] 3 ఎస్.సి.ఆర్ 263; బిక్రమ్ జిత్ సింఘ్వీ. పంజాబ్ రాష్ట్రం (2020) 10 ఎస్సిసి 616; ఎ.కె.గోపాలన్లు. స్టేట్ ఆఫ్ మద్రాస్, ఏఐఆర్ 1950 ఎస్సీ 27 : [1950] దక్షిణ

మధ్య రైల్వే 88; రుస్తుం కావాస్జీ కూపర్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (1970) 1 ఎస్ సిసి 248 : [1970] 3 SCR 530; మేనకా గాంధీ వర్సెస్. యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా ఎఐఆర్ 1978 ఎస్సీ 597 : [1978] 2 దక్షిణ మధ్య రైల్వే 621; కేశవానంద భారతి వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ కేరళ (1973) 4 ఎస్ సిసి225 : [1973] 0 ఎస్ సిఆర్ 1; ఓల్మ్ స్టెడ్ వర్సెస్ యుఎస్, 277 యుఎస్ 438 (1928); ఎడిఎం జబల్ పూర్ వర్సెస్ శివకాంత్ శుక్లా (1976)2 ఎస్ సిసి 521 : [1976] 0 ఎస్ సిఆర్ 172; కె.ఎస్. పుట్టస్వామి వి.ఎస్. యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (2017) 10 ఎస్ సిసి 1 : [2017] 10 SCR569; మున్ వి. ఇల్లినాయిస్, 94 యు.ఎస్ 113 (1876); ఖరక్ సింఘ్వు. యుపి రాష్ట్రం (1964) 1 దక్షిణ మధ్య రైల్వే 332; ఫ్రాన్సిస్ కోరాలిములిన్ వర్సెస్ ది అడ్మినిస్ట్రేటర్, 1981 ఎఐఆర్ 746 - ప్రస్తావించబడింది.

వి.ఎం.బచల్, ఇండియన్ జర్నల్ ఆఫ్ పొలిటికల్ సైన్స్, సంపుటి 25, సంపుటి 3/4 (జూలై-సెప్టెంబర్). డిసెంబరు,1964), పేజీలు 231-240; జాన్ లాక్ రాసిన రెండవ ట్రీటీ ఆఫ్ గవర్నమెంట్ - ప్రస్తావించబడింది.

కేస్ లా రిఫరెన్స్

[2015] 2 SCR 241 పేరా 7 కు సూచించబడింది

(2021) 2 ఎస్సిసి 485 పేరా 7 కు సూచించబడింది

[1986] 2 SCR 1128 పేరా 8 కు సూచించబడింది

[1992] 3 SCR 158 పేరా 8 కు సూచించబడింది

[1995] 6 ఎస్.సి.ఆర్ 300 పేరా 8[2001] 5 ఎస్.సి.ఆర్ 422 పేరా 8[1992] 1 సూప్ల్ ఎస్.సి.ఆర్ 545 పేరా 17.1 కు సూచించబడింది.

[2011] 14 SCR 617 పేరా 18.1 కు సూచించబడింది

AIR 1979 P&H 80 పేరా 25 కు సూచించబడింది

[1995] (Supp) 3 SCC 221 per incuriam Para 29, 31, 33

[1988] 1 సూప్లర్ SCR 1 పేరా 30[2020] 3 SCR 1115 పేరా 30 కు సూచించబడింది.

[2014] 4 SCR 486 పేరా 30 కు సూచించబడింది

[2013] 14 SCR 74 పేరా 35 కు సూచించబడింది

[1999] 1 SCR 963 పేరా 35 కు సూచించబడింది

[2017] 8 SCR 785 పేరా 37 కు సూచించబడింది

[2014] 6 SCR 148 పేరా 37 కు సూచించబడింది

[2001] 2 SCR 878 పేరా 37 కు సూచించబడింది

[1994] 3 సూప్లర్ ఎస్.సి.ఆర్ 263 పేరా 37 లో ప్రస్తావించబడింది.

(2020) 10 SCC 616 పేరా 41 కు సూచించబడింది

(2017) 15 SCC (109) పేరా 43 కు సూచించబడింది

[1950] ఎస్.సి.ఆర్ 88 పేరా 43 గా సూచించబడింది

[1970] 3 SCR 530 పేరా 43 గా సూచించబడింది

[1978] 2 SCR 621 పేరా 43 కు సూచించబడింది

[1973] 0 ఎస్.సి.ఆర్ 1 పేరా 45 కు సూచించబడింది.

[1976] 0 ఎస్.సి.ఆర్ 172 పేరా 45 కు సూచించబడింది

[2017] 10 SCR 569 పేరా 45 కు సూచించబడింది

(1964) 1 SCR 332 పారా 471981

ఏఐఆర్ 746 పేరా 47 కు రిఫర్ చేయబడింది.

క్రిమినల్ అప్పిలేట్ పరిధి : క్రిమినల్ అప్పీల్ నెం.701-702 ఆఫ్ 2020.

20.08.2020 నాటి బాంబే హైకోర్టు తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు నుండి ఎల్డీవిసి బెయిల్ అప్లికేషన్ నంబర్లు 400 మరియు 2020 యొక్క 401

సొలిసిటర్ జనరల్ తుషార్ మెహతా, ఎస్వీ రాజు, సంజయ్ జైన్, ఏఎస్జీలు, ముఖేష్ కుమార్ మరోరియా, కాను అగర్వాల్, రాజన్ కుమార్ చౌర్సియా, అన్నం వెంకటేశ్, సిరికా రాజు, అర్కాజ్ కుమార్, జోహెబ్ హుస్సేన్, అప్పీల్ పక్ష అడ్వకేట్లు.

కపిల్ సిబల్, ముకుల్ రోహత్గీ, అమిత్ దేశాయ్, సీనియర్ అడ్వకేట్స్, మహేశ్ అగర్వాల్, అంకుర్ సైగల్, రోహన్ దక్షిణిని, శుభం కుల్శ్రేష్ఠ, కౌస్తుభ్ సింగ్, కామాక్షి సెహగల్, శ్రీమతి పూజా కొఠారి, శ్రీమతి ఉర్వీగుప్తే, శ్రీమతి కాజల్ దలాల్, శ్రీమతి ఆకాంక్ష సక్సేనా, ఇ.సి. వర్మ, సిద్ధార్థ్ ధర్మాధికారి, ఆదిత్య అనిరుద్ధ పాండే, భరత్ బాగ్లా, కీర్తి దధీచ్, శరత్ కుమార్ సింఘానియా, అమిత్ కె. రేస్పాండెంట్ తరపు అడ్వకేట్లు.

హైకోర్టు తీర్పును ఇచ్చినది హృషికేశ్ రాయ్, జె.

1. జాన్ లాక్ తన రచన, టూ ట్రీటీస్ ఆఫ్ గవర్నమెంట్ (1689)లో వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను నొక్కిచెప్పి ఇలా పేర్కొన్నాడు: "చట్టం యొక్క ముగింపు నిరంకుశత్వం లేదా నిరోధం కాదు, కానీ స్వేచ్ఛను పరిరక్షించడం మరియు విస్తరించడం: ఎందుకంటే చట్టాలు లేని అన్ని స్థితులలో, చట్టాలు లేని చోట, స్వేచ్ఛ లేదు." [1]

2. ప్రస్తుత కేసులో, డీఫాల్ట్ బెయిల్ పొందే హక్కును ఒక రోజు లేదా అంతకంటే తక్కువ తేడాతో సమతుల్యంలో ఉంచే అటువంటి నిందితుల హక్కులను మేము చర్చిస్తాము. పైకి చూస్తే, ఇది అప్రధానమైనదిగా భావించవచ్చు. ఏదేమైనా, ఈ విషయం యొక్క రాజ్యాంగ లో ఎలా ఉందంటే, చట్టం ద్వారా ఏర్పాటు చేయబడిన న్యాయమైన మరియు నిష్పాక్షిక ప్రక్రియల ద్వారా మాత్రమే తొలగించబడే వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను విశ్లేషించాలి మరియు రక్షించాల్సిన అవసరం ఉంది. ఈ విషయం చెప్పడానికి సులభం కాని సమాధానం చెప్పడం కష్టం. ఈ కోర్టు సంప్రదింపులు జరపాల్సిన అవసరం ఉన్న కేసు చట్టంలో ఇది నిక్షిప్తమై ఉంది. సరళంగా చెప్పాలంటే, క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, 1973 లోని సెక్షన్ 167 (2) యొక్క మొదటి నిబంధన ప్రకారం రిమాండ్ వ్యవధి (ఇకపై 'సిఆర్పిసి') మేజిస్ట్రేట్ రిమాండ్‌కు ఆదేశించిన రోజుతో సహా ఉందా లేదా అనేది కోర్టు సమాధానం ఇవ్వాలి. ఏది ఏమైనప్పటికీ, చట్టపరమైన అధికారం లేకుండా ఎవరూ ఖైదు చేయబడకూడదని ఈ కోర్టు స్పృహలో ఉంది. నేరాలను నిరోధించడం, భద్రతను కాపాడే బాధ్యత ప్రభుత్వానిదే అయినప్పటికీ, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ-పూచీకత్తు కాకూడదు.

3. పిటిషనర్ల తరఫున అడిషనల్ సొలిసిటర్ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియా ఎస్.వి.రాజు వాదనలు విన్నాం. శ్రీ ముకుల్ రోహత్గీ, శ్రీ కపిల్ సిబల్ మరియు శ్రీ అమిత్ దేశాయ్, హైకోర్టు ద్వారా డిఫాల్ట్ బెయిలు ప్రయోజనాన్ని పొందిన వారి తరఫున సీనియర్ కౌన్సెల్ వాదనలు వినిపించారు.

4. సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 167 (2) కింద ప్రతివాదులకు డిఫాల్ట్ బెయిల్ మంజూరు చేస్తూ బాంబే హైకోర్టు 20.08.2020 న ఇచ్చిన ఉత్తర్వులకు వ్యతిరేకంగా ఈ అప్పీళ్లు దాఖలయ్యాయి. మనీలాండరింగ్ నిరోధక చట్టం, 2002 లోని సెక్షన్ 3 (ఇకపై 'పీఎంఎల్ఏ') కింద నేరం చేశారనే ఆరోపణలపై 14.05.2020 న ప్రతివాదులను అరెస్టు చేసి అదే తేదీన రిమాండ్‌కు తరలించారు. 11.07.2020 న ఎన్ఫోర్స్మెంట్ డైరెక్టరేట్ (ఇకపై 'ఈడీ') ఈ-మెయిల్ ద్వారా అఫిడవిట్ దాఖలు

చేస్తామని ప్రకటించగా, ఆ తర్వాత 13.7.2020న అంటే సోమవారం కోర్టుకు ఫిజికల్ కాపీని సమర్పించారు. 13.07.2020 ఉదయం 8:53 గంటలకు ఈమెయిల్, ఫిజికల్ ఫైలింగ్ టోకెన్ ద్వారా బెయిల్ కోసం దరఖాస్తులు స్వీకరించారు.

5. రిమాండ్ తేదీ నుంచి 14.5.2020 వరకు 60 రోజుల గడువు 12.7.2020 (ఆదివారం)తో ముగిసిందని, మరుసటి రోజు డిఫాల్ట్ బెయిల్ దరఖాస్తులను కోర్టుకు సమర్పించారని ప్రతివాదులు పేర్కొన్నారు. అయితే 60 రోజుల వ్యవధి 15.5.2020 నుంచి ప్రారంభమవుతుందని, తద్వారా రిమాండ్ తేదీని (అంటే 14.5.2020) మినహాయించిన ప్రత్యేక న్యాయమూర్తి ప్రతివాదులకు డిఫాల్ట్ బెయిల్ నిరాకరించారు. అయితే 60 రోజుల వ్యవధిని లెక్కించేటప్పుడు రిమాండ్ తేదీని మినహాయించడం సరికాదని, 13.7.2020న ఈడీ చార్జిషీట్ దాఖలు చేయడం 61వ రోజు కావడంతో ప్రతివాదులు ఎగవేతకు అర్హులవుతారని హైకోర్టు అభిప్రాయపడింది. హైకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పుపై 3.9.2020న స్టే విధించింది.

సమస్యలు మరియు రిఫరెన్స్

6. సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 167(2)లోని 60/90 రోజుల వ్యవధిని లెక్కించేటప్పుడు రిమాండ్ తేదీలను చేర్చాలా లేదా మినహాయించాలా అనేది పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన ప్రధాన సమస్య. వివిధ కేసుల్లో ఈ కోర్టు ఈ ప్రశ్నను పరిగణనలోకి తీసుకుంది, కానీ నిందితులకు లభించే డిఫాల్ట్ బెయిల్ హక్కు కోసం నిర్ణీత కాలాన్ని ఎలా లెక్కించాలనే దానిపై భిన్నాభిప్రాయాలు ఉన్నాయి. కొన్ని కేసుల్లో రిమాండ్ తేదీని ఎత్తివేయడానికి అనుకూలంగా ఉండగా, మరికొన్ని కేసుల్లో అందుకు విరుద్ధంగా తీర్పులు వెలువడ్డాయి.

7. ప్రాసిక్యూషన్ ఎం.పి.వి.ఎస్. రుస్తుం & ఓర్స్.[2] లో తార్కిక పంథాపై ఆధారపడి ఉంది, తరువాత రవిప్రకాష్ సింగ్వ్స్ లో అనుసరించబడింది. డీఫాల్ట్ బెయిలు పొందే హక్కు కోసం నిర్దేశిత 60/90 రోజుల వ్యవధిని లెక్కించడానికి రెమ్యూనరేషన్ తేదీని మినహాయించాలని రవి ప్రకాష్ సింగ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ బిహార్ [3] మరియు ఎం.రవీంద్రన్ వర్సెస్ ఇంటెలిజెన్స్ ఆఫీసర్ , డైరెక్టర్ ఆఫ్ రెవెన్యూ ఇంటెలిజెన్స్ అధికారి [4] పేర్కొన్నారు.

8. మరోవైపు చాగంటి సత్యనారాయణ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్[5], సీబీఐ వర్సెస్ అనుపమ్ జె కులకర్ణి[6] స్టేట్ వర్సెస్ మొహమ్మద్, అష్రాఫ్ భట్[7] మరియు స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర వర్సెస్ భారతీ చంద్మల్ వర్మ[8] వాదనలు వినిపిస్తూ రిమాండ్ పీరియడ్ ను లెక్కించడానికి రిమాండ్ మొదటి తేదీని చేర్చాలని వాదించారు.

9. చట్టంలో పైన పేర్కొన్న సంఘర్షణ కారణంగా, న్యాయపరమైన చిక్కులు తలెత్తాయి, దీనిని ఈ ప్రస్తావనలో పరిష్కరించాల్సిన అవసరం ఉంది. చాగంటి (సుప్ర)లో, చట్టబద్ధమైన రిమాండ్ పీరియడ్ లో దర్యాప్తును పూర్తి చేయడానికి సంబంధించిన చట్టపరమైన ఉద్దేశ్యాన్ని పరిశీలించిన ఈ న్యాయస్థానం రిమాండ్ ఆర్డర్ రోజును చేర్చాలని అభిప్రాయపడింది. మరోవైపు ఎం.రవీంద్రన్ (సుప్ర)లోని త్రిసభ్య ధర్మాసనం రవిప్రకాశ్ (సుప్ర)పై ఆధారపడి రుస్తుం (సుప్ర)లో నిర్దేశించిన సూత్రాన్ని అనుసరించి, నిందితుడికి బెయిల్ పొందే హక్కును సులభతరం చేయడానికి 60/90 రోజుల కాలపరిమితిని లెక్కించినందుకు రిమాండ్ తేదీని మినహాయించాలని ప్రకటించింది.

10. చాగంటిలో ఇంతకు ముందు ప్రకటించిన చట్టాన్ని రుస్తుంలో విస్మరించారు. ఆ తర్వాత రవిప్రకాశ్ లో రిమాండ్ తేదీని నిర్ణీత కాలపరిమితి నుంచి మినహాయించడానికి రుస్తుం ప్రాతిపదికగా మారడంతో, ఆ తర్వాత త్రిసభ్య ధర్మాసనం తీసుకున్న తాజా నిర్ణయం రవీంద్రన్ లో గత పూర్వాపరాలను,

అందులోని గందరగోళాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుని చట్టాన్ని పరిష్కరించడానికి తగిన బలం ఉన్న బెంచ్ అవసరం అవుతుంది. ఈ సమస్యను పరిష్కరించకపోతే, అంతిమంగా ప్రాథమిక హక్కు అయిన డిఫాల్ట్ బెయిల్ హక్కును ఎలా పరిరక్షించాలనే దానిపై భిన్నాభిప్రాయాలు వ్యక్తమవుతాయి.

11. సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 167(2) కింద 60/90 రోజుల రిమాండ్ పీరియడ్ లెక్కింపుపై చట్టంలోని వ్యత్యాసాన్ని గమనించిన ద్విసభ్య ధర్మాసనం 23.2.2021 న ఈ అంశాన్ని త్రిసభ్య ధర్మాసనానికి నివేదించింది. డిఫాల్ట్ బెయిల్ హక్కు అంశంపై చట్టం యొక్క ఏకరీతి దరఖాస్తులకు ఇక్కడ సమాధానం దోహదపడుతుంది. ఈ ప్రస్తావన ఈ క్రింది విధంగా ఉంది:-

వాస్తవిక నేపథ్యం

12. సీబీఐ నమోదు చేసిన ఆర్సీ నెం.219/2020 లో 10.5.2020 నుంచి జ్యుడీషియల్ కస్టడీలో ఉన్న ఈ ఇద్దరు నిందితులుగా పీఎంఎల్ఏ సెక్షన్ 3 కింద ఈడీ నమోదు చేసిన ఈసీఐఆర్/ఎంబీజేఓ-1/3/2020 లో నిందితులుగా గుర్తించారు. 14.5.2020 న, దరఖాస్తుదారులను ముంబైలోని ప్రత్యేక న్యాయస్థానంలో హాజరు పరిచారు మరియు తరువాత పోలీసు కస్టడీకి మరియు 27.5.2020 న జ్యుడిషియల్ కస్టడీకి రిమాండ్‌కు తరలించారు. దరఖాస్తుదారులకు డిఫాల్ట్ బెయిల్ మంజూరు చేస్తూ హైకోర్టు ఈ క్రింది ప్రశ్నను రూపొందించింది:

> “సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 167(2)లోని ప్రొవిసో(ఎ)లో పేర్కొన్న విధంగా 60 లేదా 90 రోజుల రిమాండ్ పీరియడ్‌ను లెక్కించడంలో రిమాండ్ రోజును చేర్చడం లేదా మినహాయించడం చేయాలి.”

13. 14.5.2020 న తమను అరెస్టు చేశారని, అదే రోజు మేజిస్ట్రేట్ తమను అరెస్టు చేశారని, ఇలాంటి రిమాండ్ ఉత్తర్వులు ఎప్పటికప్పుడు జారీ అవుతాయని పిటిషనర్లు హైకోర్టులో వాదించారు. 11.7.2020 న (అంటే శనివారం) తాము ఈ-మెయిల్ ద్వారా ఫిర్యాదు చేశామని, ఇది కేవలం

ఫార్వర్డ్ మాత్రమేనని, మొత్తం ఫిర్యాదు కాదని పిటిషనర్లు వాదించారని ఈడీ తెలిపింది. 13.7.2020 న అంటే సోమవారం ఈడీ కోర్టులో ఫిజికల్ కంప్లైంట్ దాఖలు చేసింది. ఈ వాస్తవాల ఆధారంగా పిటిషనర్ల రిమాండ్ తేదీ (14.5.2020) నుంచి 60 రోజుల కాలపరిమితి 12.7.2020 (ఆదివారం)తో, దరఖాస్తుదారులు 13.7.2020 న 13.7.2020 తో ముగియగా, సెక్షన్ 167 (2) లోని ప్రావిసో (ఎ) (2) కింద డిఫాల్ట్ బెయిల్ కోసం దరఖాస్తు చేసుకున్నారని పిటిషనర్ల తరఫు న్యాయవాది వాదించారు. తొలుత ఉదయం 8.53 గంటలకు ఈ-మెయిల్ ద్వారా దరఖాస్తులు పంపగా, 13.7.2020 న సుమారు రెండు గంటల తర్వాత 11 గంటలకు సెషన్స్ కోర్టులో ఫిజికల్ ఫైలింగ్ కోసం దరఖాస్తులు సమర్పించి, ఫైలింగ్ను అంగీకరిస్తూ టోకెన్ జారీ చేసి దరఖాస్తులను కూడా లెక్కించారు.

14. 11.7.2020 న ఈ-మెయిల్ ద్వారా ఫిర్యాదు చేశామని, ఆ తర్వాత 13.7.2020 న ఫిజికల్ అప్లికేషన్ దాఖలు చేశామని ఈడీ పేర్కొంది. రుస్తం (సుప్ర) ఆధారంగా 60 రోజుల వ్యవధి 13.7.2020 తో ముగుస్తుందని ఈడీ తెలిపింది(ఇందులో రిమాండ్ తేదీని మినహాయించాలని కోరుతోంది. దీంతో సకాలంలో ఫిర్యాదు చేశామని ఈడీ తెలిపింది.

15. ఫిర్యాదుల దాఖలుకు 60 రోజుల గడువు ముగిసిందన్న అవగాహనతో ప్రత్యేక కోర్టు 14.7.2020 న డిఫాల్ట్ బెయిల్ నిరాకరించింది. రిమాండ్ తేదీని మినహాయించాలని , 2020 మే 15 నుంచి 60 రోజుల వ్యవధిని లెక్కించాల్సి ఉంటుందని న్యాయమూర్తి అభిప్రాయపడ్డారు. ఈ కారణంతో బెయిల్ పిటిషన్ తిరస్కరణకు గురైంది.

16. డిఫాల్ట్ బెయిల దరఖాస్తుల తిరస్కరణను ప్రతివాదులు సవాలు చేయడంపై హైకోర్టు, ప్రత్యర్థుల వాదనల అంతరార్థాన్ని విశ్లేషించి, చట్టపరమైన నిబంధనలను, వారి దరఖాస్తులను కేసు

వాస్తవాలకు వివరించిన తరువాత, 60 రోజుల కాలాన్ని లెక్కించేటప్పుడు ప్రత్యేక న్యాయమూర్తులు రిమాండ్ తేదీని మినహాయించారని తేల్చింది. 13.7.2020 న ఈడీ చార్జిషీట్ దాఖలు చేసినందున, రిమాండ్ రోజుతో కలిపి 60 రోజులు అంటే 14.5.2020 తో సహా, దరఖాస్తు చేసుకున్నవారు డిఫాల్ట్ బెయిల్కు అర్హులని తేలింది. దీని ప్రకారం నిందితులు బెయిల్ బాండ్లు సమర్పిస్తే సీఆర్ పీసీ సెక్షన్ 167(2) నిబంధనలకు లోబడి ప్రతివాదులను విడుదల చేయాలని ఆదేశాలు జారీ చేసింది. హైకోర్టు ఇచ్చిన ఈ ఉత్తర్వులను ప్రస్తుత పిటిషన్లలో సవాలు చేశారు.

న్యాయవాది వాదనలు

17.1 20.8.2020 నాటి తీర్పు యొక్క చట్టబద్ధతను వివరిస్తూ, 60/90 రోజుల రిమాండ్ వ్యవధిని లెక్కించడానికి, రిమాండ్ కాలానికి ఇరువైపులా ఉన్న రోజులలో ఒకదాన్ని మినహాయించాలని, ప్రస్తుత సందర్భంలో, 14.5.2020 లేదా 14.5.2020 లేదా 60 వ రోజును మినహాయించాలని శ్రీ ఎస్.వి.రాజు వాదించారు. ఈడీ వాదనలకు మద్దతుగా అస్లాంబాబల్ దేశాయ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర 10, స్టేట్ ఆఫ్ ఎంపీ వర్సెస్ రుస్తుం(సుప్ర), రవిప్రకాశ్ సింగ్ అలియాస్ అరవింద్ సింగ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ బీహార్ (సుప్ర)లపై రాజు గట్టి పట్టు సాధించారు.

17.2 సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 167(2)లోని మొదటి నిబంధన ప్రకారం నిర్దేశించిన 60 రోజుల గడువు 12.7.2020 తో ముగిసినా, అదే ఆదివారం కావడంతో సెక్షన్ 10, జనరల్ క్లాజుల చట్టం నిబంధనలు అమల్లోకి వస్తాయని, అందువల్ల ఆదివారంతో ముగిసిన 60 రోజుల వ్యవధిని సోమవారం అంటే 2.2 వరకు పొడిగిస్తామని ప్రత్యామ్నాయ వాదన కూడా వినిపిస్తోంది. ఈ వాదనకు మద్దతుగా ఎన్.సూర్యారెడ్డి వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ ఒరిస్సా 11 అనే వాదనను రాజు తెరపైకి తెచ్చారు.

17.3. సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 167(2)లోని మొదటి నిబంధన ప్రకారం డిఫాల్ట్ బెయిల్ కాలాన్ని లెక్కించడానికి చాగంటి (సుప్ర) నిష్పత్తిని హైకోర్టు తప్పుగా నమ్మిందని ఏఎస్జీ వాదించారు . అరెస్టు తేదీ రిమాండ్ తేదీతో సమానం కాబట్టి, తెలిసిన ఏఎస్జీ ప్రకారం చాగంటి (సుప్ర)లోని థెరాటియోకు ఎలాంటి దరఖాస్తులు లేవని, అందువల్ల ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో హైకోర్టు తప్పుగా దరఖాస్తు చేసిందని పేర్కొన్నారు.

18.1 ప్రతివాదుల తరఫున సీనియర్ న్యాయవాదులు ముకుల్ రోహత్గీ, కపిల్ సిబల్, అమిత్ దేశాయ్ లు వాదనలు వినిపిస్తూ సీఆర్ పీసీ సెక్షన్ 167(2) నిబంధన (ఎ) ప్రకారం రిమాండ్ ఉత్తర్వులు జారీ చేసిన తేదీ నుంచి కాలపరిమితిని లెక్కించాలని, నిందితులపై కోర్టు మొదటి రోజు దృష్టిని మినహాయించడం అహేతుకమని వాదించారు. సీబీఐ స్పెషల్ ఇన్వెస్టిగేషన్ సెల్, న్యూఢిల్లీ వర్సెస్ అనుపమ కులకర్ణి (సుప్ర), ప్రజ్ఞాసింగ్ ఠాకూర్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర 12 వంటి పలు తీర్పుల్లో ఆమోదం పొందిన చాగంటి (సుప్ర)లో నిష్పత్తిపై న్యాయవాదులు తమ వాదనలు వినిపించారు. స్టేట్ వర్సెస్ మహ్మద్ అష్రఫ్ భట్ (సుప్ర), ఎస్.కాశీ వర్సెస్ స్టేట్ 13, గౌతమ్ నవ్లాఖా వర్సెస్ ఎన్ఐఏ (సుప్ర) తీర్పులపై కూడా న్యాయవాదులు ఆధారపడతారు.

చర్చ

19. దీపక్ సత్యవన్ కుడాల్కర్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర(14) కేసులో డీఫాల్ట్ బెయిళ్లకు వర్తించే సుప్రీంకోర్టు గతంలో ఇచ్చిన తీర్పులన్నింటినీ పరిగణనలోకి తీసుకుని విశ్లేషించిన విషయాన్ని బాంబే హైకోర్టు న్యాయమూర్తి తన తీర్పులో ఉటంకించారు. ఈ క్రింది పేరాలో సిఆర్ పిసి యొక్క వర్తించే నిబంధనలను విశ్లేషించిన ప్రకాశ్ డి.నాయక్ జె. రాసిన అభిప్రాయం నుండి మనం ప్రయోజనం పొందవచ్చు.

" 7 . పైన పేర్కొన్న నిబంధన (సెక్షన్ 167 సీఆర్పీసీ) పరిశీలించిన తర్వాత, ఒక పోలీసు అధికారి ఏమి చేయాలో, వ్యక్తిని అరెస్టు చేసినప్పుడు మరియు కస్టడీలో ఉంచినప్పుడు మరియు సెక్షన్ 57 నిర్దేశించిన నాలుగు గంటల వ్యవధిలో దర్యాప్తు పూర్తి చేయలేమని అనిపించినప్పుడు సబ్ సెక్షన్ (1) తప్పనిసరి నిబంధన అని గమనించవచ్చు. సబ్ సెక్షన్ (2) మేజిస్ట్రేట్ కు అందుబాటులో ఉన్న రిమాండ్ అధికారాలు, అటువంటి అధికారాలను ఉపయోగించే విధానానికి సంబంధించినది. సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) టర్మ్ ను సెక్షన్ 57 తో కలిపి చదవాలి. సెక్షన్ 57 ప్రకారం ఒక పోలీసు అధికారి వారెంట్ లేకుండా ఒక వ్యక్తిని మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరుపరచకుండా 24 గంటల పాటు కస్టడీలో ఉంచడానికి అనుమతిస్తుంది, అందువల్ల అరెస్టు చేసిన ప్రదేశం నుండి మేజిస్ట్రేట్ కోర్టుకు ప్రయాణించడానికి పట్టే సమయాన్ని నిర్ణీత 24 గంటల వ్యవధి నుండి మినహాయించవచ్చు. సెక్షన్ 57 నిర్దేశించిన 24 గంటల వ్యవధిలో దర్యాప్తు పూర్తి చేయలేకపోతే, నిందితుడిని డైరీలోని వివరాలతో సహా మేజిస్ట్రేట్ కు పంపాలని సబ్ సెక్షన్ (1) పేర్కొంటుంది కాబట్టి, దర్యాప్తు ప్రయోజనాల కోసం అరెస్టయిన వ్యక్తిని ఇరవై నాలుగు గంటల పాటు కస్టడీలో ఉంచే హక్కు పోలీసుకు ఉంది. అందువల్ల, అరెస్టయిన వ్యక్తిని మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరుపరిచే వరకు అతని ప్రారంభ కస్టడీ వ్యవధి లేదా మేజిస్ట్రేట్ ఇచ్చిన రిమాండ్ ఉత్తర్వులకు అనుగుణంగా సూచించబడదు. సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ప్రకారం నిందితుడిని కోర్టులో హాజరుపరిచిన తర్వాత రిమాండ్ అధికారాలు అమల్లోకి వస్తాయి. సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (1) ఈ ప్రక్రియను కవర్ చేస్తుంది మరియు పోలీసు అధికారి నిందితుడిని సమీప మేజిస్ట్రేట్ కు పంపేటప్పుడు కేసుకు సంబంధించిన డైరీలోని ఎంట్రీల కాపీని కూడా ప్రసారం చేయాలని పేర్కొంది. నిందితులను కస్టడీలో ఉంచాలా వద్దా అనే నిర్ణయం తీసుకోవడానికి అవసరమైన

సమాచారాన్ని మేజిస్ట్రేట్ కు అందించడానికి డైరీలో పొందుపరిచారు. ఒక వ్యక్తిని అరెస్టు చేసి, నిర్బంధించిన కేసులో దర్యాప్తును అత్యంత అత్యవసరంగా చేపట్టాలని, నిర్ణీత వ్యవధిలో దర్యాప్తును త్వరితగతిన పూర్తి చేయాలని చట్టం దర్యాప్తు సంస్థను ఆదేశిస్తుంది. సబ్ సెక్షన్ (2)లోని నిబంధన ప్రకారం దర్యాప్తును నిర్ణీత గడువులోగా పూర్తి చేసి, నిర్దేశిత గడువులోగా పూర్తి చేయకపోతే, నిందితుడు బెయిల్ పై విడుదలయ్యే హక్కును పొందుతాడు, ఒకవేళ అతడు బెయిల్ ఇవ్వడానికి సిద్ధంగా ఉంటే, మేజిస్ట్రేట్ అతడిని బెయిల్ పై విడుదల చేస్తారు మరియు అటువంటి విడుదలను సిఆర్ పిసిలోని XXXIII అధ్యాయం కింద బెయిల్ మంజూరుగా పరిగణిస్తారు. 1978 నాటి యాక్ట్ నెం.45 ప్రకారం పదిహేను రోజులకు మించి మరింత నిర్బంధం అవసరమని మేజిస్ట్రేట్ భావించి, 15 రోజులకు మించి పోలీసుల కస్టడీలో కాకుండా ఇతరత్రా నిందితులను నిర్బంధించడానికి మేజిస్ట్రేట్ అనుమతి ఇవ్వవచ్చని పేర్కొంది. సెక్షన్ 167(2)లోని నిబంధన ప్రకారం దర్యాప్తు జరిగిన తీవ్రమైన నేరాలకు సంబంధించిన కేసుల్లో మొత్తం నిర్బంధ కాలం తొంభై రోజులు, ఇతర కేసుల్లో అరవై రోజులకు మించరాదని, ఆ గడువు ముగిసిన తర్వాత టైమ్ చార్జ్ షీట్ దాఖలు చేయకపోతే నిందితులను బెయిల్ పై విడుదల చేయాలని స్పష్టం చేసింది.

20. తీర్పులో పేర్కొన్న పూర్వాపరాలు, దీపక్ సత్యవన్ (సుప్ర) లోని సమన్వయ ధర్మాసనం ఒక అనుమానితుడిని అరెస్టు చేసే అధికారాన్ని ప్రాసిక్యూషన్ కు కోర్టు ఇస్తుందని, కోడ్ కింద నిర్వహించే దర్యాప్తులు సాక్ష్యాల సేకరణతో సహా అన్ని చర్యలను కవర్ చేస్తాయని, దర్యాప్తు పూర్తయిన తర్వాత సీఆర్ పీసీ సెక్షన్ 173 కింద నివేదిక సమర్పించాల్సి ఉంటుందని పేర్కొంది. పన్నెండవ అధ్యాయం యొక్క లక్ష్యం ఏమిటంటే, దర్యాప్తును పూర్తి చేయడానికి స్పష్టమైన పరిమితి లేనప్పటికీ, అనవసరమైన ఆలస్యం

లేకుండా దర్యాప్తును పూర్తి చేయాలి. సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 173(2) ప్రకారం తుది నివేదికను సమర్పించాలని, ఇది కోర్టుకు నేరాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకునే అధికారం ఇస్తుంది. సెక్షన్ 173 లోని సబ్ సెక్షన్ (8) కింద తదుపరి దర్యాప్తునకు అవకాశం కల్పించింది. సెక్షన్ 173(4) ప్రకారం తుది నివేదిక సమర్పించిన తర్వాత నిందితుడిని బెయిల్ పై విడుదల చేస్తే విచారణలోని మెరిట్ ఆధారంగా మెజిస్ట్రేట్ అతని బెయిల్ బాండ్ ను రద్దు చేసే అవకాశం ఉంది. సెక్షన్ 167(2) సీఆర్పీసీలోని నిబంధన(ఎ)కు బదులుగా నిందితుడికి కల్పించిన రక్షణ నిర్దేశిత 60/90 రోజుల కాలానికి సంబంధించి మాత్రమే ఉంటుంది, అంతకు మించి దర్యాప్తు అసంపూర్తిగా ఉన్నప్పటికీ నిందితుడి కస్టడీని కోరడానికి వీల్లేదు.

21. సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 167 కింద మేజిస్ట్రేట్ నుంచి ప్రత్యేక ఉత్తర్వులు పొందకపోతే, సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 57 ప్రకారం అరెస్టు చేసిన వ్యక్తిని 24 గంటలకు మించి నిర్బంధించడానికి వీల్లేదు. సెక్షన్ 167 సీఆర్పీసీ ప్రకారం మేజిస్ట్రేట్ అధికారికి ముందు నిందితుడిని తమ కస్టడీలో ఉంచుకోవడానికి పోలీసులకు అనుమతించిన 24 గంటల సమయాన్ని లెక్కించడానికి అరెస్టు చేసిన ప్రదేశం నుండి మేజిస్ట్రేట్ కోర్టుకు ప్రయాణానికి అవసరమైన సమయాన్ని మినహాయించవచ్చు.

22. నిందితుడ్ని అరెస్టు చేసిన తర్వాత, పోలీసులు నిర్దేశిత 24 గంటల వ్యవధిలో దర్యాప్తు పూర్తి చేయలేనప్పుడు, దర్యాప్తు చేసే పోలీసు అధికారి సిఆర్పిసి సెక్షన్ 167 లోని సెక్షన్ 167 ప్రకారం నిందితుడిని మేజిస్ట్రేట్‌కు బదిలీ చేయాల్సిన బాధ్యత ఉంది. సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) తరువాత మేజిస్ట్రేట్ తీసుకోవలసిన చర్యను నిర్దేశిస్తుంది మరియు మేజిస్ట్రేట్ నిందితుడిని తదుపరి కస్టడీకి అప్పగించవచ్చు. సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం, మేజిస్ట్రేట్ మొత్తం మీద 15 రోజులకు మించని కాలానికి మించకుండా నిందితుడిని నిర్బంధంలో నిర్బంధించడానికి అధికారం ఇవ్వవచ్చు, అయితే కేసును విచారించడానికి లేదా విచారణకు హాజరు కావడానికి అతనికి ఎటువంటి అధికార పరిధి లేనట్లయితే,

డైరీలోని నమోదులను పరిశీలించిన తరువాత నిర్బంధం అనవసరమని భావించవచ్చు. అతను నిందితుడిని విడుదల చేయవచ్చు లేదా అధికార పరిధిని కలిగి ఉన్న మేజిస్ట్రేట్ కు పంపవచ్చు. ఈ సబ్ సెక్షన్ లో మెజిస్ట్రేట్ అధికారానికి ఆంక్షలు విధించడంతో పాటు, పరిస్థితులు అనుకూలిస్తాయని భావిస్తే పోలీసుల అదుపులో కాకుండా 15 రోజుల కాలపరిమితి దాటిన నిందితుడిని విధుల్లో చేర్చే అవకాశం కల్పించారు. కానీ, నిర్బంధానికి గురైన వ్యక్తిని వరుసగా 90 లేదా 60 రోజులకు మించి నిర్బంధంలో ఉంచడానికి మేజిస్ట్రేట్ అనుమతి ఇవ్వరు, నిబంధన (ఎ) లోని క్లాజ్ (2) లేదా క్లాజ్ (2). క్లాజ్ (1) లేదా క్లాజ్ (2)లో నిర్దేశించిన గడువులోగా దర్యాప్తు పూర్తి చేయకపోతే, ఆ కాలపరిమితి ముగిసిన తర్వాత, నిందితుడు తన విడుదలకు సిద్ధంగా ఉంటే బెయిల్ పై విడుదల చేయబడతాడు.

23. 24 గంటలకు మించి నిందితుడిని నిర్బంధించడం మేజిస్ట్రేట్ అధికారానికి లోబడి ఉంటుందని, నిందితులను పోలీసు కస్టడీలో లేదా మెజిస్టీరియల్ కస్టడీలో నిర్బంధించడానికి మేజిస్ట్రేట్కు అధికారం సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 167 లో పేర్కొన్న కాలపరిమితి ద్వారా పరిమితం చేయబడిందని పైన పేర్కొన్నది. 15 రోజులకు మించి కస్టడీని కొనసాగించడం అవసరమని మేజిస్ట్రేట్ సంతృప్తి చెందితే, అతను అటువంటి నిర్బంధానికి అనుమతి ఇవ్వవచ్చు, కానీ ఏ సందర్భంలోనైనా అధీకృత నిర్బంధం 90 రోజులు లేదా 60 రోజులకు మించకూడదు. సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 167(2)లో పేర్కొన్న కాలపరిమితి ముగిసిన తర్వాత, ప్రాసిక్యూషన్ చార్జిషీట్/తుది నివేదికను దాఖలు చేయడంలో విఫలమైతే, డిఫాల్ట్ బెయిల్పై విడుదల కావడానికి నిందితుడికి తిరుగులేని హక్కు ఉంటుంది.

24. క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ 1898 లో పొందుపరిచిన సెక్షన్ 167 ప్రకారం 24 గంటల్లో దర్యాప్తు పూర్తవుతుంది. కానీ, పరిమిత సమయంలో, ముఖ్యంగా సంక్లిష్టమైన నేరాలకు దర్యాప్తును పూర్తి చేయడంలో ఇబ్బందిని గుర్తించిన లా కమిషన్ ఆఫ్ ఇండియా దర్యాప్తు పూర్తి చేయడానికి కాలపరిమితిని

పెంచింది. 41 వ లా కమిషన్ నివేదిక (సెప్టెంబర్, 1969)లోని సిఫార్సు ఆధారంగా 1978 చట్టం 45 ద్వారా సీఆర్ పీసీని సవరించారు.సీఆర్ పీసీలోని సెక్షన్ 167 లో క్లాజులు (1), (2)తో కూడిన ప్రొవిసో (ఎ)ను చేర్చారు. ఈ చేరికతో, దర్యాప్తు ఇంకా త్వరితగతిన పూర్తవుతుందని ఆశించబడుతున్నప్పటికీ, మేజిస్ట్రేట్ అనుమతితో మాత్రమే, తదుపరి నిర్బంధం అనుమతించబడుతుంది, అందువల్ల నిబంధన (ఎ) మరియు (ఎ) కింద క్లాజులు (1) మరియు (2) లో పేర్కొన్న కాలానికి. అయితే నిర్బంధానికి అధికారం ఇచ్చే మేజిస్ట్రేట్ సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (3) కింద నిందితుడి శిక్షను పొడిగించడానికి గల కారణాలను నమోదు చేయాలి. సెక్షన్ 167(2) యొక్క మొదటి నిబంధన యొక్క ఉద్దేశ్యం నిర్దేశిత వ్యవధిలో దర్యాప్తును త్వరితగతిన పూర్తి చేయాలని మరియు అలసత్వాన్ని నివారించాలని పోలీసు అధికారులపై ఒత్తిడి తీసుకురావడం. డిఫాల్ట్ గా మేజిస్ట్రేట్ నిందితుడిని బెయిల్ పై విడుదల చేస్తారు. ఇది సెక్షన్ 436-ఎలో విధించిన పరిమితికి లోబడి ఉంటుంది, ఇది గరిష్ఠ కాలానికి, విచారణలో ఉన్న ఖైదీని నిర్బంధించవచ్చు. XXXVI అధ్యాయం కొన్ని నేరాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడానికి పరిమితిని అందిస్తుంది. సెక్షన్ 468 ప్రకారం సబ్ సెక్షన్ (2)లో పేర్కొన్న నేరాన్ని కాలపరిమితి ముగిసిన తర్వాత పరిగణనలోకి తీసుకునే వెసులుబాటు ఉంది. సెక్షన్ 469 పరిమితుల కాలాన్ని ప్రారంభించడానికి వీలు కల్పిస్తుంది మరియు పరిమితి కాలం ఏ తేదీన ప్రారంభమవుతుందో నిర్ణయించేటప్పుడు, సబ్ సెక్షన్ (2) పరిమితి కాలాన్ని లెక్కించడంలో, ఆ కాలాన్ని లెక్కించాల్సిన రోజును మినహాయించాలని పేర్కొంది. సెక్షన్ 468, సెక్షన్ 436 ఏలోని ఈ నిబంధనను మినహాయిస్తే, దర్యాప్తు పూర్తి చేయడంలో ఎలాంటి పరిమితి లేదని, సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (2)లోని మొదటి నిబంధన ప్రకారం 60 లేదా 90 వ రోజు గడువు ముగిశాక నిందితులకు లభించే డిఫాల్ట్ హక్కు మినహా దర్యాప్తు కొనసాగించవచ్చని పేర్కొంది. అందువలన, 60/90 రోజుల చట్టబద్ధమైన కాలపరిమితిని కల్పించే చట్టపరమైన ఉద్దేశ్యం- మొదటిది

నిందితుడిని త్వరితగతిన విచారించడం లేదా విచారణ ముగిశాక అతన్ని దోషిగా మార్చడం లేదా విడుదల చేయడం మరియు రెండవది బాధితుడికి మరియు సమాజానికి సత్వర న్యాయం జరిగేలా చూడటం.

25. కోడ్ లోని సెక్షన్ 167(2)లో నిబంధన (ఎ)ను చేర్చడాన్ని చాగంటి (సుప్ర)లో పరిశీలించి విశ్లేషించారు. ఈ కేసులో ఇద్దరు న్యాయమూర్తుల బెంచ్ అభిప్రాయాన్ని రాయడంలో, ఎస్.నటరాజన్ జె. రాజూ అలియాస్ రాజ్ కిశోర్ సింగ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ బీహార్ 15 లోని హేతుబద్ధత మరియు నిష్పత్తిని పరిశీలించే అవకాశం లభించింది, అలాగే రాజ్ కుమార్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ పంజాబ్ 16, బట్నా రామ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ హెచ్.పి.17, జగదీష్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ ఎం.పి.18 మరియు ఎన్.సురేయ రెడ్డి వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ ఒరిస్సా (సుప్ర) మరియు విద్యావంతులైన న్యాయమూర్తులు

31. 1978 చట్టం 45 ద్వారా ప్రొవిసో (ఎ) సవరణకు ముందు ఇరుపక్షాలు ఉదహరించిన కొన్ని నిర్ణయాలు సవరించబడ్డాయి మరియు కొన్ని సవరణ తరువాత ఇవ్వబడ్డాయి. రాంరెడ్డి గతంలో తీసుకున్న నిర్ణయాలకు భిన్నంగా ప్రొవిసో(ఎ)ను స్వతంత్రంగా మార్చే సవరణ వల్ల వాటికి ప్రాముఖ్యత లేకుండా పోయిందని వాదించారు. సెక్షన్ 167(2)కు సంబంధించి ఏ నిబంధన (ఎ)ను పరిగణనలోకి తీసుకున్నా, దానికి సంబంధం లేకుండా, 1978 సవరణ చట్టం 45 కు ముందు, ఆ తర్వాత తీసుకున్న నిర్ణయాలకు మధ్య ఉన్న వ్యత్యాసాన్ని రిమాండ్ తేదీ నుంచి మాత్రమే లెక్కించవచ్చని మేము భావించాం.32. నిర్బంధం యొక్క మొత్తం కాలానికి సంబంధించి నిబంధన (ఎ) యొక్క నిబంధనలను నిబంధన యొక్క సరళమైన భాషలలోనే అర్థం చేసుకోవచ్చు కాబట్టి, సాధారణ క్లాజుల చట్టంలోని నిబంధనలను ఉపయోగించడం లేదా నిబంధన యొక్క నిబంధనలను అర్థం చేసుకోవడానికి పరిమితి చట్టం నుండి మార్గదర్శకత్వం పొందడం అవసరం అని మేము భావించడం లేదు."

26. అయితే, పైన పేర్కొన్న కొన్ని నిర్ణయాలు 1978 సవరణ చట్టం 45 ద్వారా నిబంధన (ఎ) ను చేర్చడానికి ముందు ఉన్నాయని గమనించి, ఆ మునుపటి కేసు చట్టాలకు ఎటువంటి సంబంధం లేదని చాగంటి (సుప్ర) లో అభిప్రాయపడ్డారు. సెక్షన్ 167(2)కు నిర్దేశించిన 90/60 రోజుల నిబంధన (ఎ)ను తిరిగి విచారించిన తేదీ నుంచి మాత్రమే లెక్కించవచ్చని, విచారణ కోసం 90/60 రోజుల రిమాండ్ పీరియడ్ ఇవ్వాలని చట్టసభలు భావించాయని సవరణ ద్వారా స్పష్టం చేసింది. నిర్బంధం యొక్క మొత్తం కాలాన్ని సూచించే నిబంధన (ఎ) ను షరతు యొక్క సరళమైన భాషలోనే అర్థం చేసుకోవచ్చని, ఇది దాని స్వంత పూర్తి కోడ్ అని మరియు సాధారణ క్లాజుల చట్టం లేదా పరిమితి చట్టంలోని నిబంధనలను ఉపయోగించడం పూర్తిగా అవసరం లేదని కూడా స్పష్టంగా అభిప్రాయపడింది.

27. చాగంటి (సుప్ర)లో పై అధికారిక ప్రకటనను తరువాత గౌతమ్ నవ్లాఖా (సుప్ర)లో పరిగణనలోకి తీసుకున్నారు, దీనిలో నిర్దేశిత 60/90 రోజుల రిమాండ్ వ్యవధిని పరిగణనలోకి తీసుకొని, రిమాండ్ తేదీని చేర్చారు.

28. పై సందర్భంలో, సి.ఆర్.పి.సి సెక్షన్ 167 (2)కు ప్రొవిసో (ఎ) లో పేర్కొన్న కాలపరిమితిని రిమాండ్ తేదీని మినహాయించాలని వాదించడానికి విజ్ఞులైన ఎ.ఎస్.జి వాదించడానికి ఎం.పి వర్సెస్ రుస్తుం (సుప్ర), రవిప్రకాష్ సింగ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ బిహార్ (సుప్ర) తీర్పును పరిశీలిద్దాం. రుస్తుం (సుప్ర) చదివినప్పుడు, కాలాన్ని లెక్కించేటప్పుడు కోర్టు జనరల్ క్లాజుల చట్టంలోని సెక్షన్లు 9 , 10 లను పరిగణనలోకి తీసుకుందని తెలుస్తుంది. కానీ అలా చేయడంలో, సెక్షన్ 167 (2) కింద కాలాన్ని లెక్కించడానికి, సాధారణ క్లాజుల చట్టంలోని నిబంధనలు వర్తించవని స్పష్టంగా గమనించిన చాగంటి (సుప్ర) నిష్పత్తిని అర్థం చేసుకోవడంలో కోర్టు (సుప్ర) విఫలమైంది. శ్రీ రాజు ఉదహరించిన రవిప్రకాశ్ సింగ్

(సుప్ర) విషయానికొస్తే, కోర్టు కేవలం రుస్తుం (సుప్ర)ను మాత్రమే అనుసరిస్తుందని, ప్రస్తుత పరిశీలనపై ప్రభావం చూపే ఏ చట్టాన్ని రూపొందించలేదని గమనించవచ్చు.

29. సెక్షన్ 167 (2) సిఆర్పిసి వెనుక ఉన్న శాసనపరమైన ఉద్దేశ్యాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటే, నిబంధన (ఎ) ఒక సంపూర్ణ కోడ్, అలాగే చాగంటి (సుప్ర) లో కూడా వివరించబడింది, రుస్తుం (సుప్ర)లో నిర్దేశించిన గణన పద్ధతి సరైన మార్గం కాకపోవచ్చు. అంతేకాకుండా సెక్షన్ 167(2)లోని ప్రావిసో (ఎ) కింద నిర్దేశిత 60/90 రోజుల వ్యవధిని లెక్కించడంపై చాగంటి (సుప్ర)లో రుస్తుం (సుప్ర) నిర్లక్ష్యాన్ని విస్మరించినందున, అది రిమాండ్ కు ఆదేశించిన తేదీ నుంచి తీసుకున్న నిర్ణయమన్నారు.

30. పెరిన్క్యూరియం నియమం న్యాయ పూర్వాపరాల సిద్ధాంతానికి మినహాయింపు అని బైండింగ్ సూత్రం అందిస్తుంది. వాస్తవానికి, ఒక తీర్పును పూర్వాపరాలు లేదా మరేదైనా కట్టుబాటు అధికారం యొక్క అజ్ఞానంతో ఇచ్చినప్పుడు, అది తప్పుడు చట్టాన్ని సూచిస్తుందని ఇది అందిస్తుంది. భిన్నాభిప్రాయాల మధ్య విభేదాలను తొలి అభిప్రాయాల నిష్పత్తిని పరిగణనలోకి తీసుకోవడం ద్వారా పరిష్కరించడం సముచితంగా మారుతుంది. ఈ సందర్భంలో ఎం.ఎన్.వెంకటాచలయ్య జె., ఎ.ఆర్.అంతులే వర్సెస్ ఆర్.ఎస్.నాయక్ [(1988) 2 ఎస్.సి.సి.602] ఏడుగురు న్యాయమూర్తుల బెంచ్ తీర్పులో ఇలా అభిప్రాయపడ్డాడు:

> "... విషయం ఏమిటంటే, ఒక నిర్ణయానికి వచ్చిన సందర్భం దాని ప్రామాణిక విలువ యొక్క నిర్ణయాన్ని నిర్వీర్యం చేయడానికి మాత్రమే ఉపయోగపడుతుంది.

అటువంటి నిర్ణయం న్యాయపరమైన పూర్వాపరాలుగా పరిగణించబడదు. కోఆర్డినేట్ బెంచ్ దానితో విభేదించవచ్చు మరియు దానిని అనుసరించడానికి నిరాకరించవచ్చు. అటువంటి నిర్ణయాన్ని విస్తృత ధర్మాసనం తోసిపుచ్చగలదు..."[19]

అదేవిధంగా షా ఫైజల్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా 20 కేసులో రాజ్యాంగ ధర్మాసనం సందీప్ కుమార్ బఫ్నాన్స్ కేసులో కోర్టు ఇచ్చిన తీర్పును పరిగణనలోకి తీసుకుంది. మహారాష్ట్ర రాష్ట్రం 21 గమనించింది:

"... సహ-సమాన లేదా విస్తృత ధర్మాసనం గతంలో ప్రకటించిన తీర్పుతో దాని నిష్పత్తిని సరిపోల్చడం సాధ్యం కాకపోతే లేదా హైకోర్టు నిర్ణయం ఈ కోర్టు అభిప్రాయాలకు అనుగుణంగా లేకపోతే ఒక నిర్ణయం లేదా తీర్పును పరిగణనలోకి తీసుకోవచ్చు."

31. 60/90 రోజుల లెక్కింపు కాలానికి సంబంధించి రుస్తం (సుప్రా)లోని ఆపరేటివ్ పార్ట్ 1897 జనరల్ క్లాజుల చట్టంలోని సెక్షన్లు 9, 10 లను ఉటంకిస్తూ, కోర్టు రిమాండ్ తేదీని మినహాయించి, చాగంటి (సుప్ర)లో వ్యతిరేక అభిప్రాయాన్ని విస్మరించినందున, అది చట్టబద్ధమైన న్యాయవిచారణ కాజాలదని తార్కికంగా తెలుస్తుంది.

32. చాగంటి (సుప్ర)లో నిర్దేశించిన విధంగా రిమాండ్ తేదీతో సహా 60/90 రోజుల కాలాన్ని లెక్కించే సూత్రాన్ని స్టేట్ వర్సెస్ మొహమ్మద్ లో అనుసరించారు. అష్రఫ్ భట్ (సుప్ర), ప్రజ్ఞా సింగ్ ఠాకూర్ (సుప్ర), గౌతమ్ నవ్లాఖా (సుప్ర).

33. ఎం.రవీందర్ (సుప్ర), ఆ తర్వాత రుస్తుం (సుప్ర) అంటే రవిప్రకాశ్ (సుప్ర)లోని త్రిసభ్య ధర్మాసనం, అందులో పదవీ విరమణ తేదీని మినహాయించారు. ఏదేమైనా, రుస్తం (సుప్ర)లో నిర్దేశించిన

గణన, ఇన్క్యూరియం ప్రకారం ఉండటం వల్ల, మా అభిప్రాయం ప్రకారం, దిద్దుబాటు నియమంగా పరిగణించబడదు. అందువలన, రవీంద్రన్ (సుప్ర) కోర్టు చాగంటిలో నిర్దేశించిన గణన సూత్రాన్ని అనుసరించాల్సింది తప్ప రుస్తుం కాదు.

34. జనరల్ క్లాసెస్ యాక్ట్, 1897 లోని సెక్షన్ 9 ను పరిగణనలోకి తీసుకున్న కోర్టు రుస్తం (సుప్ర), రవిప్రకాశ్ (సుప్ర)ల నిష్పత్తిని పరిగణనలోకి తీసుకుని, సెక్షన్ 9 లో పరిమితుల కాలాన్ని, మొదటిదాన్ని వరుస రోజుల్లో లేదా మరేదైనా కాలవ్యవధిలో మినహాయించాలని సూచించిన చోట సెక్షన్ 9 కి కొంత సారూప్యత ఉండవచ్చని తీర్పులో విజ్ఞులైన సింగిల్ జడ్జి పేర్కొన్నారు. అప్పుడు క్రమపద్ధతిలో ఉండవచ్చు. ఒక కాలాన్ని ఒక శాసనం లేదా నియమం ద్వారా డీలిమిటేషన్ చేసినప్పుడు "సూత్రం" ఉల్లంఘించబడుతుందని కోర్టు అభిప్రాయపడింది, ఇది ప్రారంభం మరియు ముగింపు రెండింటినీ కలిగి ఉంటుంది; 'నుండి' అనే పదం ప్రారంభాన్ని సూచిస్తుంది, అనగా మినహాయించాల్సిన ప్రారంభ రోజు మరియు చివరి రోజును 'తో' అనే పదాన్ని ఉపయోగించడం ద్వారా చేర్చారు. సెక్షన్ 9 యొక్క అనువర్తనానికి అవసరమైన 'ఫ్రమ్' అనేది 'నుంచి' మరియు 'టు' కాలానికి, అంటే ఆ కాలాన్ని టెర్మినస్ కో మరియు టెర్మినస్ యాడ్ క్వేమ్ ద్వారా మార్క్ చేయబడినప్పుడు నిర్దేశించబడింది. జనరల్ క్లాజుల చట్టం, 1897 లోని సెక్షన్ 9 ని వర్తింపజేయడానికి ఈ సూత్రం ఉపయోగపడుతుంది. సెక్షన్ 167 అప్లికేషన్ లో దర్యాప్తు పూర్తి కావడానికి స్టార్టింగ్ లేదా ఎండింగ్ పాయింట్ లేకపోవడం గమనార్హం. పైన వివరించినట్లుగా, సిఆర్పిసి పథకంలో, సెక్షన్ 167 యొక్క సబ్ సెక్షన్ (1) లో ఉన్న నిబంధనలు సబ్ సెక్షన్ (2) కు కొనసాగింపుగా నడుస్తాయి. అందువల్ల నిందితుడిని మెజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరుపరచడం పోలీసులు అరెస్టు చేసిన దానికి కొనసాగింపు, అదే సమయంలో, నిందితుడిని అరెస్టు చేసిన 24 గంటల్లో మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరుపరిచే హక్కు కూడా ఉంది. నిందితుడిని మేజిస్ట్రేట్ ముందు రిమాండ్ కు

తీసుకువచ్చిన రోజు, సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం మేజిస్ట్రేట్ దానిని కొనసాగించడం లేదా రిమాండ్ కు పంపడం ద్వారా పోలీసులతో సంప్రదింపులు జరిపేందుకు అధికారం ఉంది. రెండు ప్రక్రియల మధ్య విరామం/ విరామం ఉండకూడదు. సెక్షన్ 167 లో ఎటువంటి పరిమితిని పొందుపరచలేదు లేదా దర్యాప్తును పూర్తి చేయడానికి మరియు ఛార్జిషీటు దాఖలు చేయడానికి ఎటువంటి పరిమితులు లేనందున దానిని 'నుండి' మరియు 'టు' పరిమితికి జతచేయలేము. అందువల్ల మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరు కావడం అనేది పోలీసుల అరెస్టులకు కొనసాగింపుగా ఒక ప్రక్రియ మరియు మేజిస్ట్రేట్ మొత్తంగా 15 రోజులకు మించకుండా నిర్బంధానికి అనుమతి ఇస్తారు, అయితే తగిన ఆధారాలు ఉన్నాయని అతను సంతృప్తి చెందితే, అతను నిందితుడిని 15 రోజులకు మించి పోలీసు కస్టడీలో ఉంచడానికి అనుమతి ఇవ్వవచ్చు. పోలీసులు కానీ, దర్యాప్తు అధికారులు కానీ దర్యాప్తు పూర్తి చేయాల్సిన అవసరం లేదు. దర్యాప్తు పూర్తి కాకపోతే, 60, 90 రోజుల్లోగా చార్జిషీట్ దాఖలు చేయకపోతే నిందితులకు డిఫాల్ట్ బెయిలయ్యే హక్కు లభిస్తుంది. రిమాండ్ కు ముందు పోలీసుతో కస్టడీకి ముందు కాలం నిర్బంధం కాదు. మేజిస్ట్రేట్ జారీ చేసిన ఉత్తర్వులకు అనుగుణంగా మాత్రమే ఇది జరిగింది. రిమాండ్ ఉత్తర్వులు వెలువడిన రోజు నుంచే మేజిస్ట్రేట్ నిర్బంధ కాలం ఉంటుంది. సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) నిందితుడిని విచారించే మేజిస్ట్రేట్ అధికారానికి సంబంధించినదని, నిందితుడిపై కోర్టు దృష్టి పెట్టిన తేదీని మినహాయించడానికి ఎలాంటి కారణం లేదన్నారు. విచారణ సజావుగా జరుగుతున్నందునే నిందితుడిని దీర్ఘకాలం జైలులో ఉంచకుండా ఉండేందుకు, బెయిల్ బాండ్ ఇచ్చేందుకు సిద్ధపడితే డిఫాల్ట్ బెయిల్ పై విడుదలయ్యే హక్కును నిందితుడికి ఇవ్వాలని, దర్యాప్తు ఇంకా కొనసాగే అవకాశం ఉందని చట్టసభను కోరింది. అందుకే సెక్షన్ 167 లోని సబ్ సెక్షన్ (2)కు జనరల్ క్లాసెస్ చట్టాన్ని వర్తింపజేయలేం. అంతేకాకుండా రిమాండ్ ఆర్డర్ తేదీని మినహాయించడం వల్ల సెక్షన్ 56 కింద అరెస్టు చేసిన రోజు నుంచి

మొదలై సెక్షన్ 167 కింద నిర్దేశిత 60/90 రోజుల వరకు కొనసాగే నిందితుడి కస్టడీ కొనసాగింపుకు కూడా బ్రేక్ పడుతుంది. అంతేకాకుండా రిమాండ్ ఆర్డర్ తేదీని నిర్ణీత కాలపరిమితిలో మొదటి రోజుగా చేర్చినప్పుడు- నిందితులను రిమాండ్ కు తరలించడానికి నిర్ణీత 60 రోజుల వ్యవధి లేకపోవడం గమనార్హం. మేజిస్ట్రేట్ రిమాండ్ కు అనుమతి ఇచ్చిన తర్వాత, అతను అలా చేసినప్పుడు, ప్రాసిక్యూషన్ కు ప్రతి కేసులో 59 రోజులు మరియు 23 గంటల నుండి సెక్షన్ 167 (2) లోని సెక్షన్ ఎ (2) కింద కవర్ చేయబడిన నేరాలకు 59 రోజుల నుండి 59 రోజులు మరియు 1 గంట లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కాలం వరకు కస్టడీ ఉంటుంది . నిందితుడికి రిమాండ్ యొక్క ఖచ్చితమైన వ్యవధి మజ్లిస్ కోర్టు యొక్క మొదటి చూపు మరియు రిమాండ్ ఆర్డర్ పై సంతకం చేయడానికి లోబడి ఉంటుంది. సాధారణ క్లాజుల చట్టం సెక్షన్ 167 సిఆర్పిసికి వర్తించదని, నిర్దేశిత రిమాండ్ ఏ కాలం నుండి ప్రారంభమవుతుందో నిర్దిష్టమైన 'నుండి' కాలం లేనందున ఇది చాగంటి (సుప్ర)లో కనుగొన్న విషయాన్ని ఇది వివరిస్తుంది. అంతేకాక, రిమాండ్ తేదీలను చేర్చారు మరియు నిర్ణీత కాలం నుండి మినహాయించలేదు అనే వాస్తవం, వ్యక్తుల వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ చట్టం యొక్క నిర్దిష్టతలో ఏవైనా లోపాలను నిందితుడికి అనుకూలంగా అర్థం చేసుకోవాల్సి ఉంటుందనే కీలక పరిగణనపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

35. జనరల్ క్లాజుల చట్టంలోని సెక్షన్ 9 సెక్షన్ 167 సీఆర్పీసీకి వర్తిస్తుందని, దర్యాప్తు చేయాల్సిన 'ఫ్రమ్', 'టు' షరతుతో సంబంధం లేకుండా నిర్దిష్ట కాలపరిమితి ఉంటుందని ఎకాన్ 22, సాకేత్ 23 లపై ఆధారపడిన ఏఎస్జీ పేర్కొన్నారు. దర్యాప్తును పూర్తి చేయడానికి నిర్ణీత కాలవ్యవధి లేనందున ఇది తప్పు అని మేము కనుగొన్నాము. పైన వివరించిన విధంగా, సెక్షన్ 167 కింద నిర్దేశిత 60/90 రోజుల వ్యవధిలో రిమాండ్ తేదీని చేర్చినప్పుడు, అది ఖచ్చితంగా 60/90 రోజుల సమయం కాదు. తద్వారా జనరల్ క్లాజుల చట్టం వర్తించదు.

36.సీఆర్ పీసీ సెక్షన్ 57 ప్రకారం నిందితులను అరెస్టు చేసిన 24 గంటల్లోగా మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరుపర్చాలని, సెక్షన్ 167(2) ప్రకారం జ్యుడిషియల్ మేజిస్ట్రేట్ కార్యనిర్వాహక చర్యను పరిశీలించి నిందితుల హక్కులకు భంగం వాటిల్లలేదా లేదా అని నిర్ణయించాల్సి ఉంటుంది. కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థ, న్యాయవ్యవస్థలను విడదీయడం అంతిమంగా ఒక వ్యక్తి వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను కాపాడుతుంది, ఇది ఆర్టికల్ 21 మరియు 22 (2) కింద కూడా రాజ్యాంగపరంగా సంరక్షించబడుతుంది. మేజిస్ట్రేట్ ఆదేశించిన తేదీని విస్మరిస్తే, కస్టడీలో ఉన్నప్పటికీ, 60/90 రోజుల వ్యవధిలో నిందితుడిని లెక్కించరు. అందువల్ల రిమాండ్ తేదీ సెక్షన్ 56 సీఆర్పీసీ కింద నిందితుడిని అరెస్టు చేయడానికి భిన్నంగా ఉంటుంది, ఎందుకంటే ఇది మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరు కావడానికి ముందు కాలంగా పరిగణించబడుతుంది. ఈ తర్కం ప్రకారం, నిందితుడు కస్టడీలో ఉన్నప్పటికీ, అది సెక్షన్ 56 కింద లేదా సిఆర్పిసి సెక్షన్ 167 (2) కింద ఉండదు. ఇది స్పష్టమైన చట్టపరమైన శూన్యతకు దారితీస్తుంది. అయితే రిమాండ్ ఉత్తర్వులు వెలువడిన రోజు నుంచే రిమాండ్ కాలాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటే దీన్ని నివారించవచ్చు. అంతేకాక, 01.01.2023 న ఒక నిందితుడిని మేజిస్ట్రేట్ రిమాండ్కు పంపితే, అదే రోజు పోలీసులు నిజంగా దర్యాప్తు ప్రారంభిస్తారా లేదా అనే దానితో సంబంధం లేకుండా సెక్షన్ 167 సిఆర్పిసి ప్రకారం అదే రోజు నుండి దర్యాప్తు చేసే అధికారం పోలీసులకు ఉంటుంది. కాబట్టి రిమాండ్ ఆర్డర్ వచ్చిన రోజే నిందితుడిని విచారించే అధికారం పోలీసులకు ఉంటే, 60/90 రోజుల నిర్ణీత కాలపరిమితి, గడువు ముగిశాక, నిందితుడికి లభించే డిఫాల్ట్ బెయిల్ హక్కును ఆ రోజు నుంచే లెక్కించాలి. సెక్షన్ 167 సీఆర్ పీసీ కింద 60/90 రోజుల వ్యవధిలో రిమాండ్ తేదీని విస్మరించడం, విచారణలో అలసత్వం కారణంగా నిందితుడికి దీర్ఘకాలిక కస్టడీలో ఉండకుండా రక్షణ కల్పించే చట్టపరమైన ఉద్దేశానికి విరుద్ధమని మా అభిప్రాయం.

37. రాకేశ్ కుమార్ పాల్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ అస్సాం కేసులో ముగ్గురు న్యాయమూర్తులతో కూడిన బెంచ్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా వర్సెస్ అస్సాం నిష్పత్తిని పరిశీలిస్తుంది. 60/90 రోజుల గడువు ముగియడంతో నిర్ణీత గడువులోగా దర్యాప్తును పూర్తి చేయడంలో దర్యాప్తు సంస్థ విఫలమైన కారణంగా నిందితులను బెయిల్ పై విడుదల చేయడానికి అనర్హమైన హక్కు లభిస్తుందని నిరాలా యాదవ్ 25, ఉదయ్ మోహన్ లాల్ ఆచార్య వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర(26) పేర్కొన్నారు. సి.బి.ఐ.27 ద్వారా సంజయ్ దత్ వర్సెస్ బాంబేలో అభిప్రాయాన్ని కూడా పరిగణనలోకి తీసుకున్నారు, దీనిలో రాజ్యాంగ ధర్మాసనం ఛార్జిషీట్ దాఖలు చేయకపోతే మరియు "డిఫాల్ట్ బెయిల్" హక్కు అసాధ్య స్థితికి పరిపక్వం చెందితే, అటువంటి హక్కును రద్దు చేయడం ద్వారా నిరాశపరచలేమని పేర్కొంది.

38. అదేవిధంగా బిక్రమ్ జిత్ సింగ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ పంజాబ్ 28 కేసులో సెక్షన్ 167 (2) యొక్క మొదటి నిబంధన ప్రకారం డిఫాల్ట్ బెయిల్ పొందే హక్కు భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 21 కింద చట్టం ఏర్పాటు చేసిన విధానాలలో భాగమని త్రిసభ్య ధర్మాసనం పేర్కొంది. అందువలన, అందులోని హక్కును నిధుల హక్కు స్థాయికి పెంచారు. నిందితుడి స్వేచ్ఛకు భంగం కలిగించే పరిణామాలను పరిగణనలోకి తీసుకునేటప్పుడు, నిందితుడు డిఫాల్ట్ బెయిల్ కోసం లిఖితపూర్వకంగా లేదా మౌఖికంగా దరఖాస్తు చేసుకున్నాడా అనేది ముఖ్యం కాదని, ఛార్జిషీట్ లేదా చలాన్ దాఖలు చేయడానికి చట్టబద్ధమైన కాలపరిమితి ముగిసిందా, నిందితుడు బెయిల్ ఇవ్వడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడా అనే చట్టపరమైన అవసరాలను పరిగణనలోకి తీసుకొని మాత్రమే కోర్టు అటువంటి దరఖాస్తును పరిష్కరించాల్సిన అవసరం ఉందని సుప్రీంకోర్టు అభిప్రాయపడింది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, సెక్షన్ 167 (2) కింద డిఫాల్ట్ బెయిల్ పొందడానికి, నిందితుడు బెయిల్ పొందడానికి ఎటువంటి నిర్దిష్ట కారణాలను పేర్కొనాల్సిన అవసరం లేదు లేదా అతను వివరణాత్మక బెయిల్ దరఖాస్తును దాఖలు చేయాల్సిన అవసరం లేదు.

60/90 రోజుల గడువు ముగిసి, చార్జిషీట్ దాఖలు కానందున బెయిల్ కు అర్హుడని, నిందితుడు బెయిల్ ఇవ్వడానికి ముందుకొచ్చిన తర్వాత చార్జిషీట్ దాఖలు చేయడం ద్వారా అటువంటి అప్రజాస్వామిక హక్కును కాలరాయలేమని పిటిషన్ లో పేర్కొన్నారు.

39. ఎస్.కాశీ వర్సెస్ స్టేట్ (సుప్ర) కేసులో సెక్షన్ 167(2) సీఆర్పీసీకి పరిమితి చట్టం వర్తింపజేయడం, వ్యక్తిగతంగా స్వేచ్ఛ పొందే హక్కు, చార్జిషీట్ దాఖలు చేసే ప్రాసిక్యూషన్ హక్కుపై కోర్టు చర్చించింది. కోవిడ్ -19 మహమ్మారి నేపథ్యంలో పరిమితి నిబంధనలను సడలించాలని సుప్రీంకోర్టు గతంలో ఇచ్చిన ఆదేశాల వల్ల దర్యాప్తు కాలాన్ని లెక్కించడానికి ప్రభుత్వం లేదా దర్యాప్తు సంస్థలకు ఎటువంటి సడలింపులు ఇవ్వలేమని, తద్వారా నిందితులను అదనంగా నిర్బంధించడానికి అనుమతిస్తుందని, తద్వారా వారి వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను హరిస్తుందని కోర్టు అభిప్రాయపడింది.

40. సీఆర్పీసీ సెక్షన్ 167(2)లో అంతర్లీనంగా ఉన్న చట్టపరమైన ఉద్దేశ్యాన్ని నెరవేర్చడానికి, అస్పష్టత ఉంటే, అస్పష్టత ఉన్నట్లయితే, స్వేచ్ఛ ప్రమాదంలో ఉన్నందున నిందితుడికి అనుకూలంగా అస్పష్టతను పరిష్కరించాలి. ఎం.రవీంద్రన్ (సుప్ర)లో వ్యక్తమైన అభిప్రాయం ఇది:

> "అపెనల్ చట్టం నిర్మాణంలో ఏవైనా అస్పష్టతలు తలెత్తినప్పుడల్లా, ఒక వ్యక్తికి, రాజ్యానికి మధ్య ఉన్న అధికార వ్యత్యాసాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని నిందితుల హక్కులను పరిరక్షించే వివరణకు న్యాయస్థానాలు అనుకూలంగా ఉండాలి."

41. అదే విధంగా రాకేష్ పాల్ (సుప్ర)లో ముగ్గురు న్యాయమూర్తుల ధర్మాసనం సెక్షన్ 167 ప్రకారం, చట్టాన్ని చదివితే రెండు అభిప్రాయాలు సాధ్యమైతే, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను హరించే నిబంధనను కచ్చితంగా చదవాలని పేర్కొంది. ఆర్టికల్ 21 హక్కులు ఇమిడి ఉన్నందున, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను సమర్థించే మరియు పరిరక్షించే వివరణకు కోర్టు మొగ్గు చూపాలని గమనించబడింది.30 రాజ్యాంగ చట్టం

తార్కికంగా, నైతికంగా మరియు చట్టపరంగా చట్టబద్ధమైన చట్టం కంటే గొప్పదనే భావన కూడా ఈ వివరణకు మద్దతు ఇస్తుంది.31 అందువల్ల, ఏదైనా చట్టబద్ధమైన నిబంధన, రాజ్యాంగ చట్టానికి విరుద్ధంగా ఉండాలి. అంతేకాకుండా, డిఫాల్ట్ బెయిల్ హక్కు యొక్క నిర్దిష్ట సందర్భంలో, సిఆర్పిసి సెక్షన్ 167 (2) యొక్క మొదటి నిబంధన ప్రకారం, గౌతమ్ నవ్లాఖా (సుప్రా) లోని ఈ కోర్టు బెయిల్ రద్దు హక్కు ప్రాథమిక హక్కు అని, ఒకవేళ రిమాండ్ ఆర్డర్ జారీ చేయబడినా లేదా చట్టాన్ని ఉల్లంఘించినా లేదా న్యాయనిర్ణయం లోపంతో బాధపడినా హెబియస్ కార్పస్ రిట్ కిందకు వస్తుందని పేర్కొంది.

42. 60/90 రోజుల పరిమితి అనేది చట్టబద్ధమైన ఆవశ్యకత, ఇది 15 రోజుల పోలీసు కస్టడీకి మించి తీవ్రమైన నేరాలను దర్యాప్తు చేయడానికి ప్రభుత్వ ఏజెన్సీలను అనుమతిస్తుంది. నిర్దేశిత 60/90 రోజుల వ్యవధిలో రిమాండ్ కోసం ఛార్జిషీట్ లేదా సప్లిమెంటరీ అభ్యర్థనను దాఖలు చేయడంలో రాష్ట్రం విఫలమైతే, వ్యక్తి హక్కులకు మరియు ఆ హక్కులపై ఆంక్షలకు మధ్య సమతుల్యతను పాటించాలి మరియు చట్టపరమైన మద్దతు లేకుండా దీర్ఘకాలిక నిర్బంధాన్ని నిరోధించాలి. చట్టబద్ధమైన రిమాండ్ పీరియడ్ ముగియడం, డిఫాల్ట్ బెయిల్ పొందే హక్కు నిందితులకు లభిస్తుంది, దానిని పరిరక్షించాల్సిన అవసరం ఉంది. వ్యక్తి యొక్క స్వేచ్ఛ ఖచ్చితంగా సాపేక్షమైనది మరియు నియంత్రించబడుతుంది. సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ అనేది సామాజిక నేపథ్యంలో ఊహించలేని విషయం. అందువల్ల నిందితులను అదుపులోకి తీసుకుని దర్యాప్తును సులభతరం చేయడానికి ఈ చట్టం అధికారులకు అనుమతిస్తుంది. అయితే, దీర్ఘకాలిక నిర్బంధాన్ని నిరుత్సాహపరచడం ఈ కోర్టు విధి. అంతేకాకుండా, డిఫాల్ట్ బెయిల్ హక్కును వరుసగా చార్జిషీట్ దాఖలు చేయడం ద్వారా రద్దు చేయబడదు మరియు నిందితులకు డిఫాల్ట్ బెయిల్ పొందే హక్కు కొనసాగుతుంది.

43. రాజ్యాంగ పునాది, స్వతంత్ర స్వేచ్ఛను స్పృశిస్తూ, జస్టిస్ ఫజల్ అలీన్ ఎ.కె.గోపాలన్ 32 యొక్క భిన్నాభిప్రాయంలో మొదట వివరించబడింది- ఇక్కడ అతను హక్కుల పరస్పర కార్యాచరణ సిద్ధాంతాన్ని వివరించాడు. ఈ అల్పసంఖ్యాక దృక్పథం తరువాతి కాలంలో ఆర్.సి.కూపర్ 33 మరియు మేనకా గాంధీల విషయంలో మెజారిటీ తీర్పుగా మారింది.34 ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఆర్థిక హక్కులు వేరుగా మరియు వేరుగా ఉండవు, కానీ స్వేచ్ఛ మరియు స్వేచ్ఛ యొక్క పరస్పర సంబంధం ఉన్న వలయాన్ని ఏర్పరుస్తాయి. ఆర్టికల్స్ 14, 19, 21 కింద పేర్కొన్న హక్కులను సమిష్టిగా అమలు చేసే ఏ చట్టమైనా న్యాయంగా, నిష్పాక్షికంగా, సహేతుకంగా ఉండాలి. సెక్షన్ 167 సీఆర్ పీసీ యొక్క చట్టబద్ధమైన రూపురేఖలకు ఇచ్చిన ఏ వివరణ అయినా , తప్పనిసరిగా సహేతుకత, నిష్పాక్షికత మరియు హక్కుల అస్థిరత యొక్క ప్రమాణాలకు అనుగుణంగా ఉండాలి. అంతేకాక, కేశవానందభారతిలోని ఈ కోర్టు అప్పటి ప్రధాన న్యాయమూర్తి సిక్రీ ద్వారా ప్రసంగిస్తూ, సార్వత్రిక మానవ హక్కుల ప్రకటన (1948) మరియు ఆర్టికల్ 51 లోని రాజ్యాంగ ఆదేశాన్ని భారతదేశం అంగీకరించిందని, హక్కులను విడదీయలేనివిగా పరిగణించాల్సిన అవసరం ఉందని, ఇది రాజ్యాంగ వివరణకు మార్గనిర్దేశం చేయాలని పేర్కొంది.

44. ఈ దశలో, జస్టిస్ లూయిస్ డి. బ్రాండీస్ ఓల్మ్ స్టెడ్ వర్సెస్ యు.ఎస్.36 లో వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛపై ఇచ్చిన తీర్పులో ఆయన చెప్పిన మాటలు ఒక శతాబ్దం తర్వాత కూడా నిజమవుతాయి. జస్టిస్ బ్రాండీ ఇలా వ్యాఖ్యానించారు.

> 'ప్రభుత్వ ప్రయోజనాలు మెరుగ్గా ఉన్నప్పుడు స్వేచ్ఛను పరిరక్షించడానికి అత్యంత అప్రమత్తంగా ఉండాలని అనుభవం మనకు నేర్పాలి. స్వేచ్ఛకు పుట్టిన మనుషులు సహజంగానే దుష్టబుద్ధిగల పాలకులు తమ స్వేచ్ఛను హరించడానికి అప్రమత్తంగా ఉంటారు. స్వేచ్ఛను కోరుకునే గొప్పవారు

ఉత్సాహం, మంచి ఉద్దేశ్యం కలిగిన కానీ అవగాహన లేని వ్యక్తుల కుటిల ఆక్రమణలో దాగి ఉన్నారు."

45. పై భాగాన్ని జస్టిస్ హెచ్.ఆర్.ఖన్నా ఏడీఎం జబల్పూర్లో తన అసమ్మతి అభిప్రాయంలో ఉటంకించారు.37 డిఫాల్ట్ బెయిల్ సమస్య వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛకు, ఆర్టికల్ 21 కు విడదీయరాని సంబంధం కలిగి ఉందని నొక్కి చెప్పాల్సిన అవసరం లేదు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 21 లేకపోయినా, చట్టం అధికారం లేకుండా ఒక వ్యక్తి జీవితాన్ని లేదా వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను హరించే అధికారం ప్రభుత్వానికి లేదని కేఎస్ పుట్టస్వామి (38) లోని గోప్యతా తీర్పులో జస్టిస్ డీవై చంద్రచూడ్ ప్రధాన అభిప్రాయంలో జస్టిస్ ఖన్నా మైనారిటీ అభిప్రాయానికి ఆమోదం లభించింది. 39 జీవితం, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ విడదీయరానివని, అవి గౌరవప్రదమైన మానవ మనుగడకు విడదీయరాని హక్కులు అని తార్కికంగా అర్థమవుతుంది.

46. 'సహజ స్వేచ్ఛ'పై రాసిన విలియం బ్లాక్ స్టోన్ 1965 లో ఇంగ్లాండు చట్టాలపై రాసిన వ్యాసంలో వాటిని మార్పులేని ప్రకృతి నియమాల ద్వారా వ్యక్తికి సంక్రమించిన సంపూర్ణ హక్కులుగా వర్ణించాడు. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ హక్కు అనిర్వచనీయమైన, మార్చలేని హక్కుగా గుర్తించబడింది.

47. వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ హక్కు మానవ గౌరవానికి, వ్యక్తిత్వానికి విడదీయరాని హక్కుతో నేరుగా సంబంధం కలిగి ఉంటుంది. హుందాతనం అనే భావన మన రాజ్యాంగ చట్ట చర్చలో కేంద్రీకృతమై ఉంది. నిజానికి పీఠికలోనే 'వ్యక్తి గౌరవాన్ని' నిలబెట్టే గ్యారంటీ ఉంది. వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ హక్కుతో సహా అన్ని మానవ హక్కులు ఒక ప్రత్యేక ప్రాథమిక హక్కు అని రాజ్యాంగం చెబుతోంది- అది ఒకరి వ్యక్తిగత గౌరవాన్ని గౌరవించే హక్కు. అందువలన ఈ ప్రతిపాదనను విద్వాంసురాలు హన్నా అరెండ్ట్ కూడా సమర్థించారు.అరెండ్ట్ అభిప్రాయం ప్రకారం, గౌరవం అనేది 'హక్కులు కలిగి ఉండే హక్కు', 'ఒక రకమైన

వ్యవస్థీకృత సమాజం యొక్క సమాన రాజకీయ సభ్యత్వం పొందే హక్కు'.40 ఇంకా, ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్న రాజ్యాంగ న్యాయస్థానాలు మానవ గౌరవం మరియు సమానత్వం అనే ప్రశ్న వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛకు పునాది అని సూచించాయి.41 మున్ వర్సెస్ ఇల్లినాయిస్ 42, అమెరికా రాజ్యాంగానికి 14 వ సవరణ సందర్భంగా స్వేచ్ఛ అనే పదాన్ని వివరిస్తూ, "రాజ్యాంగంలో ఉపయోగించిన విధంగా 'స్వేచ్ఛ' అనే పదం ద్వారా, భౌతికంగా లేదా జైలు పరిధుల నుండి స్వేచ్ఛ కంటే ఎక్కువ అర్థం ఉంది. అంటే తాను ఎంచుకున్న చోటికి వెళ్ళే స్వేచ్ఛ, ఇతరుల సమాన హక్కులకు భంగం కలిగించని విధంగా వ్యవహరించడం, ... అంటే, (వ్యక్తిగత) సామర్థ్యాలను పెంపొందించుకోవడానికి మరియు వారికి వారి అత్యున్నత ఆనందాన్ని ఇవ్వడానికి అత్యంత అనువైన అటువంటి పిలుపులు మరియు ప్రార్థనలను కొనసాగించడం." 43 ఆర్టికల్ 21 ప్రకారం జీవం అంటే కేవలం జంతు మనుగడ కాదని, గౌరవప్రదమైన అస్తిత్వం అని సూచించడానికి ఈ కోర్టు ఆర్టికల్ 21 సందర్భంలో ఈ పదాలను అనుసరించింది. [44]

48. 01.01.2023 న రాత్రి 11.50 గంటలకు నిందితుడిని మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరు పరచి, జనరల్ క్లాజు చట్టంలోని సెక్షన్ 9 వర్తించకపోతే, రిమాండ్ పీరియడ్ను లెక్కించడానికి ఆ రోజులోని కొన్ని నిమిషాలను మాత్రమే మొత్తం రోజుగా లెక్కించాల్సి ఉంటుందని ఏఎస్జీ ప్రతిపాదించిన వాదనను ఇప్పుడు పరిశీలిద్దాం. అటువంటి పరిస్థితిలో, కస్టడీ దర్యాప్తు కోసం పోలీసులకు పది నిమిషాలు లేదా అంతకంటే తక్కువ విండో అందుబాటులో ఉంటుంది. రాత్రి 11:50 గంటలకు మేజిస్ట్రేట్ ఎదుట నిందితుడిని హాజరుపర్చడం, సెక్షన్ 57 సీఆర్పీసీ ప్రకారం నిర్దేశిత 24 గంటల వ్యవధిలో నిందితులను పోలీసులు హాజరుపర్చాల్సి ఉంటుందని గమనించాలి. అందువల్ల సీఆర్ పీసీ సెక్షన్ 167(2)లోని ప్రొవిజన్ (ఎ)కు చట్టబద్ధత కల్పించడం దర్యాప్తు సంస్థలకు అనుకూలంగా పరిష్కారం కాదు. ఇంతకు ముందు చెప్పినట్లుగా, సెక్షన్ 167 (2) కింద రిమాండ్ ఆర్డర్ రోజును పొడిగించినప్పుడు, సెక్షన్ 57

సిఆర్పిసిని వెంటనే పాటించడానికి ఇది ప్రోత్సహిస్తుంది. ఆర్టికల్ 22(2), ఆర్టికల్ 21 ప్రకారం నిందితుడికి కల్పించిన రాజ్యాంగ రక్షణపై ఆధారపడి 60 రోజుల వ్యవధిని 59 రోజులు, కొన్ని గంటలకు కుదించడం ద్వారా నిందితుడి వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ హక్కుపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ విధంగా, నిందితుడితో వ్యవహరించడంలో కోడ్ యొక్క అనువర్తనం పైన వివరించిన విధంగా వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ మరియు గౌరవం యొక్క ఉల్లంఘన హక్కుకు అనుగుణంగా ఉంటుంది.

49. ఇప్పుడు ఆంగ్ల తత్వవేత్త జాన్ లాక్ విషయానికి వస్తే, ఈ తీర్పు ఏ పదాలతో ప్రారంభమైందో, 45 న్యాయం మరియు స్వేచ్ఛ యొక్క లక్ష్యాన్ని ముందుకు తీసుకువెళ్ళే చట్టం యొక్క వివరణను సమర్థించడం ద్వారా ఈ ప్రస్తావనకు సమాధానం ఇవ్వడానికి మేము ఎంచుకున్నాము. CRPCare యొక్క సంబంధిత నిబంధనలు, ఒక వ్యక్తి యొక్క స్వేచ్ఛను పరిరక్షించడానికి అవసరమైన చట్టాలు. తీవ్రమైన నేరాలకు పాల్పడిన వ్యక్తులను పరిమితంగా నిర్బంధించాల్సిన సామాజిక అవసరాన్ని ఇది నియంత్రిస్తుంది. అందువల్ల వ్యక్తిగతంగా స్వేచ్ఛను పరిరక్షించి, న్యాయంలో రాజీ పడకుండా ఉండాలనే వ్యాఖ్యానాన్ని అవలంబించామని, అందువల్ల వ్యక్తులను అన్యాయంగా నిర్బంధించడాన్ని విస్మరిస్తున్నామని చెప్పారు. ఒక న్యాయస్థానంగా, కోడ్ యొక్క చట్టపరమైన షరతులు సంతృప్తి చెందిన తర్వాత, చట్టాన్ని వర్తింపజేయడం మరియు చట్టవిరుద్ధంగా జరగకుండా నిరోధించడం మరియు వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛను రక్షించడం మన కర్తవ్యం.

50. సెక్షన్ 167 సీఆర్పీసీ దరఖాస్తు, వివరాల్లో శూన్యత ఉన్నందున, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛకు దోహదపడే వివరణను ఎంచుకున్నాం. నిందితులకు 14.05.2020 న రిమాండ్ విధించడంతో 12.07.2020 (అంటే 60 వ తేదీ) లోపు చార్జిషీట్ దాఖలు చేయాల్సి ఉంది. అయితే 13.07.2020 న అంటే 61 వ రోజు మాత్రమే ఈ కేసు నమోదైంది. అందువల్ల 13.07.2020

అర్ధరాత్రి 12:00 గంటలకు నిందితులకు డిఫాల్ట్ బెయిల్ లభించింది. అదే రోజు ఉదయం 8.53 గంటలకు నిందితులు తమ డిఫాల్ట్ బైల్స్ దాఖలు చేశారు. ఆ తర్వాత ఉదయం 11.15 గంటలకు ఈడీ చార్జిషీట్ దాఖలు చేసింది. దీంతో చార్జిషీట్ కు ముందే డిఫాల్ట్ బెయిల్ పిటిషన్లు దాఖలయ్యాయి. సంజయ్ దత్ (సుప్ర)లోని రాజ్యాంగ ధర్మాసనాన్ని అనుసరించిన రవీంద్రన్ (సుప్ర), బిక్రమ్ జిత్ (సుప్ర) కేసుల్లో నిందితులు ఛార్జిషీట్/తుది నివేదిక దాఖలు చేయడానికి ముందే బెయిల్ పొందే తమ అప్రజాస్వామిక హక్కును ఉపయోగించుకుంటే, అటువంటి హక్కులు నిరాశ చెందవు లేదా తదుపరి దాఖలుతో దెబ్బతినవు. అందువల్ల సెక్షన్ 167 సీఆర్ పీసీ కింద నిర్దేశించిన 60/90 రోజుల రిమాండ్ పీరియడ్ ను మేజిస్ట్రేట్ రిమాండ్ విధించిన తేదీ నుంచి లెక్కించాలని ప్రకటిస్తున్నాం. మొదటి రోజు రిమాండ్ ను మినహాయిస్తే, మేము గమనించినట్లుగా రిమాండ్ కాలపరిమితి, సెక్షన్ 167 సిఆర్ పిసి కింద నిర్దేశించిన కాలానికి మించి అనధికార నిర్బంధానికి దారితీసే అనుమతించిన 60/90 రోజుల వ్యవధిని మించి పొడిగించబడుతుంది. 61/91 వ తేదీ తర్వాత లేదా ఛార్జిషీట్/ఫైనల్ రిపోర్టు దాఖలు చేసిన కేసుల్లో, మా అభిప్రాయం ప్రకారం నిందితులు డిఫాల్ట్ బెయిల్ పొందడానికి అర్హులు. మరో మాటలో చెప్పాలంటే, నిర్దేశిత 60/90 రోజుల రిమాండ్ వ్యవధి ముగిసిన మరుక్షణమే, డిఫాల్ట్ బెయిల్ పొందే హక్కు నిందితులకు లభిస్తుంది.

51.పై చర్చ మరియు అభిప్రాయాన్ని అనుసరించి, సెక్షన్ 167 (2) సిఆర్పిసి యొక్క నిబంధన (ఎ) (2) ను వర్తింపజేయడం ద్వారా ప్రతివాదులకు డిఫాల్ట్ బెయిల్ మంజూరు చేస్తూ హైకోర్టు జారీ చేసిన ఉత్తర్వులు సక్రమంగా ఉన్నట్లు కనుగొనబడింది. అందుకే 20.08.2020 న బాంబే హైకోర్టు న్యాయమూర్తి వెలువరించిన తీర్పును సమర్థిస్తున్నాం. ఈ అప్పీళ్ల నుంచి తలెత్తే ఇతర పెండింగ్ సమస్యలను ఈ కోర్టు సంబంధిత బెంచ్ పరిష్కరించాల్సి ఉంటుంది.

దీనికి నిధి జైన్ రిఫరెన్స్ సమాధానం చేపింది

(సహాయకారిగా : తమనా, ఎల్.సి.ఆర్.ఎ)